БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҚАР!

1925 чылда үндезилетиннген

ШЫН

СЭКП ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1955 ИЮНЬ 23 ЧЕТВЕРГ № 126 (3320)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Беш чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен (1 арын).

Индия Республиканың Премьер-Министри Джавахарлал Нерунуң Ленинградка чорааны (1 арын).

Джавахарлал Нерунуң Москвада ээп келгени (1 арын).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганинның Индия Республиканың Премьер-Министри Джавахарлал Неру-биле беседазы (1 арын).

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛДИН КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНДЕ: **М. Келчевский.**—«Совхозтар» павильонунуң чаа делгелгелери (2 арын).

П. Ушаков.—Инектерниң сүткүр продуктулуун көвүдериннче болгаш чеп ажыглаарынче онза сагыш салыр (3 арын).

КОНСУЛЬТАЦИЯ: **А. Лаппо.**— Кукурузаның бажын канчаар силостаарыл (3 арын).

В. М. Молотовтуң Сан-Францискода чеде бергени (4 арын).

КНӨ-нуң Сан-Францискода юбилей сессиязы (4 арын).

Францияның күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязының съездизи хаглынган (4 арын).

Д. Бочаров.—Улустар аразының дүш-күүрүүг чоруун чавырылдырарын улустар неген турар (4 арын).

СОВЕТ АЖЫЛ-АГЫЙ УДУРТУКЧУЗУ

Бистиң чуртувустуң улуг ажыл-агыйының үндезини—аар үлетпүрүү, социалистиг кадаа ажыл-агыйны хөгжүдер дугайында СЭКП ТК-ның сөөлгү пленумнарының болгаш Совет чазактың шиитпирлери бүгү совет улустуң мурнунда улуг болгаш харыысалгалыг соруглаларны салган.

Ону амыдыралга чедиишкинниг боттандырары совет ажыл-агый удуртукчуларының организакчы, удуртукчу ажылының стилин партияның амгы үедеги негеддезинге дүүштүр бедик деңнелге тургузарын негеп турар. Совет ажыл-агый удуртукчузу болуру—кандыг-даа даалганы чогаадыкчы ёзу-биле көрүп, онаалгаларны ейшаанда ылап күүсеринче угланган бүгүле эргежок чугула хемчеглерни алыры, четпестерге удур шиитпирлиг демисежири болур.

Сөөлгү үениң иштинде областың чамдык ажыл-агыйларының адырларында удуртулганы элээн экижиткен. Бүдүрүлге планнарын күүседир болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер талазы-биле эвээш эвес чедиишкиннер чедип алынган.

Маная Кызылдың Раскова аттыг даараныла комбинады (директору эш Петенёв), далган дээрбези (директору эш Желтовский), ыяш заводу (директору эш Кандауров), Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» кадаа ажыл-агый артели (даргазы эш Доктугу) болгаш оон-даа ооске ажыл-агый организациялары хамааржыр.

Ынчанмыжежок чамдык ажыл-агый организацияларының удуртукчулары партияның болгаш чазактың айтыышкыннарын амыдыралга ам-даа чедиишкиниг боттандырбайн турар. Бистиң областа ажыл-агый удуртукчуларының элээн хөй кезииниң ажыл-чорудулгазының кошкак талаларының база бир кол чылдагааны болза, партияның болгаш күүсеннің оларга даасканы ажыл-херек дээш күжениишкиниг ажылдавас, харыысалгазын уттуп турары болур.

Шак ындыг удуртукчулар бүдүрүлгелерден, цехтерден, тудуглардан, чер-черниң организацияларындан кирген айтырыгларны болгаш ажылчыннарның үнелиг саналларын деткивейн ёзу барымдаалап, бюрократсыг байдал-биле көрүп турар. Оон түүнелинде ажыл-агый чөрлериниң мурнунга тургустунган күүсеннің планныг даалгалары күүсетинмейн баар таварылгалар хөй.

Чижек кылдыр чамдык ажыл-агый, үлетпүр чөрлерин көргүзүп болур. Кызылдың мебель фабриказының, туулбу заводунуң, электростанциязының, хоорайның коммунал ажыл-агый черинин, тудуг трестизинин, Кызыл АТК-ның, облпотребсоюзтуң удуртукчуларын бүдүрүлгелерни тодаргай болгаш оперативтиг удуртпайн турары дээш областың, районнарның база хоорайның үлетпүр, транспорт, тудуг болгаш кадаа ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүлел хураларына чеже удаа шыгыы шүгүмчүлелдерге таварыштырбаан дээр боор.

Ындыг болза-даа, ады үнген организацияларның удуртукчулары чөптүг шүгүмчүлелдерден түннел үндүрүп, илерээн четпестерни дүрген чайладыр дугайында шиитпирлиг хемчеглер албайн турар. Чамдык ажыл-агый чөрлери үүле бүдүрүлге планын күүсетпейн турар эвес, харын күрүнеге материалдыг каража чедирип турар. Чижээ, Кызыл АТК бирги кварталда 380 мун рубльдин, тудуг трестизи 880 муң ажыг рубльдин когаралын үндүрген. Облпотребсоюзтуң шугумунда өре-самчыгдалдар узуткатынмаан, чүгле тудуг конторазы безин тудуттга 300 мун рубльди ажыр чарыгдаан. Бо фактылар болза, чамдык ажыл-агый удуртукчуларының ажыл-агыйжы эвес, даасхан ажыл-херек дээш күжениишкиниг ажылдавас, ажылга харыысалга чогунуң дугайын чугаалап турардыр.

Оларның сагыш амыр дүжүметеиг чорүү күрүненің акша-хөренгизин төтчеләәринге чедирип, бүдүрүлге планнарын күүседириниң болгаш бүдүрүкчү күштү бедидип болурунуң бүгү-ле бар курлавырларын чөп ажыглаарынга шаптыктап турар.

Совет ажыл-агый удуртукчуларының күжү—хүн бүрүдеги чүткүлдүг организакчы ажыллан, ажылчы чоннарның калбак массалары-биле сырый харылзаалыг болурундан хамааржыр. Кым-на массалардан хоорук, активтерге даянмас, билиргек, бодун көөргетиннер болдур, ындыг кижилер удуртукчу хүлээлгезин күүседип шыдавас.

Соруглга чүл дизе, ажылдың канцеляржы бюрократсыг аргаларын, хоозун хуралдашкыннарны, үстүкү организацияларже хөй санныг саазыннар шокарлап чоруларын узуткаарында болур.

Ажыл-агый ажылдакчылары улустуң мурнунга бедик харыысалгалыг болур ёзуга кижизитинерин, олар даасхан ажыл херектің ёзу барымдаалаан күүседикчилери эвес, а партияның болгаш чазактың шиитпирлерин күүседир дээш кызымаккай демиселчилер болурун, кандыг-даа ажыл-херекке чогаадыкчы инициативтиг кижилер болурун партия негеп турар.

Бюрократизм-биле, ажыл саададыр болгаш харыысалга чок чорук-биле демиселдин чидиг чепсээ, кадрларны шын кижизидериниң, ажылдакчы бүрүзүнүң күштүг болгаш кошкак талаларын илередириниң чепсээ болза, күүседеннің ханы, план ёзугаар организастаан хынаалазы болур.

Күүселдениң хынаалазын эки тургузар төлээде, ол ажылды удуртукчулар боттары баштаар, хынаалданы үргүлчү чорудар болгаш ону саазын кырынга медээлер-биле болгаш илеткелдер-биле эвес, а чер-черге баргаш ажылдың херек кырында күүселдезинге үндезилеп чорудар, ажыл-агый удуртукчулары күүселдени хынаар талазы-биле ажылды чоруларда ажылчы чоннарның калбак массаларынга даянар, тодаргайлаарга үеттүден хынаалданы адаанган хынаалда-биле дүүштүрер херек.

Ажыл-агый аппарадын сайзырангайжылары болгаш эжижидери, күрүненің саныга-чурумун быжыглаары дээш демиселге кайгамчык улуг роль совет албан чөрлеринде партия организацияларынга онаажып турар. Оларның хүлээлгези болза, аппараттың ажылдакчыларын күрүненің эрге ажыктарын ак-сеткилдиг көөрүнге, четпестерге удур шиитпирлиг демиселге могаг чок кижизидери болур. Ылангыя ажыл-агыйның удуртукчу кадрларының идея-политиктиг болгаш экономиктиг билиин бедидер дугайында хүн-бүрү доктаамал сагыш салыр херек.

Индия Республиканың Премьер-Министри Джавахарлал Нерунуң Ленинградка чорааны

ЛЕНИНГРАД. Индия Республиканың Премьер-Министри Джавахарлал Неру, оол уруу Индира Ганди болгаш ону үдеп чоруур кижилер июнь 19-та Ленинградка чеде бергеннер.

Ленинградтың аэропорту Индия Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне туктары-биле шиметинген турган. Ленин хоорайының ажылчы чоннарының болгаш хөй-ниити организацияларының хөй санныг төлөлекчилери индий аалчыларны ут каанныр. Уткуп келгеннерниң аразында—ажылчы чоннар депутаттарының Ленинград хоорай Совединиң даргазы Н. И. Смирнов, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Ленинград область комитединиң бирги секретары Ф. Р. Козлов, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң даргазы Г. И. Воробьев, ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Дээди Советтериниң депутаттары бар.

Дж. Неру самолеттуң чадазын куду бөлүп орда ленинградчылар аңаа өөрүшкүлүг байыр чедирген. Индия Республиканың болгаш ССРЭ-ниң күрүне гимнилерин ырдалып күүсеткен. Пионерлер Дж. Неруга болгаш Индира Гандиге чечектерни эккеп тудусканнар.

Ленинград область Совединиң, хоорайның ажылчы чоннарының мурнундан Индияның Премьер-Министринге Н. Смирнов байыр чедирген. Оон чугаалааны болза:

—Совет Эвилелинге болгаш бистиң хоорайывыска Силерниң морлап келгениңнери индий болгаш совет улустарының аразында быжыглаш турар найыралдың херечизи, Совет Эвилели биле Индияның аразында өзүп турар бот-боттарын билчириниң болгаш улам-на сырый культура, эртем, техника болгаш экономика харылзааларының тургустунуп турарының херечизи кылдыр санап турар бис. Дээрги Неру морланар! Морланар, эргим аалчылар!

Харыы чугаазынга Джавахарлал Нерунуң чугаалааны болза:

— Ленинградка чедип келгенимге өөрүп тур мен. Дайын үеэзинде бодунуң маадырлыг чоруу-биле сураглыг бо төөгүлүг хоорайга келир чорук—менээ чоргааралдың болгаш хүндүткелдиг хеерээ-дир. Мен силерге болгаш силериниң улузунарга индий улустуң чөруткан амырмендизин болгаш эргим чаагай күзелин эккелдим!

ССРЭ биле Индияның улустарының аразында найыралдыг харылзааларны хөгжүдериниң эргежок чугулазын Премьер-Министр демдеглээн болгаш чугаазының төнчүзүнде Совет чуртка аңаа көргүскен өөрүшкүлүг хүлээн алышкын дээш өөрүп четтиргенин илереткен.

Шуушкан машиналар хоорайже оожум чорупканнар. Ленинградчылар Джавахарлал Неруга изиг байыр чедирип турганнар. Дж. Нерунуң Ленинградка турар бажыныңче индий чазактың баштыңчызының эрткени проспектилерге болгаш кудумчуларга он-оң мун ленинградчылар чыылганнар.

СЭТА-ның чалаанын ёзугаар ССРЭ-де аалдап чоруп турар индий журналистериниң бөлүү Ленинградка база харугда чедип келгеннер.

ЛЕНИНГРАД. Дүш соонда Джавахарлал Неру болгаш оон уруу Индира Ганди Эрмитажка чорааннар. Индий аалчылар италиялы, голланд болгаш француз уран-чүүлдерни көргеннер.

XVII—XX векторде Индияның культуразының болгаш уран-чүүлдериниң делгелгезинге аалчыларга Эрмитажтың улуг эртем ажылдакчызы Т. В. Грек хинди дылга байыр чедирген.

Эрмитажты көргениниң соонда Премьер-Министр Неру хоорай кезии чоруткан болгаш Смольныйның төөгүлүг бажыныының чанынга доктааган.

Кежээ Джавахарлал Неру болгаш Индира Ганди, ону үдеп чоруур кижилер С. М. Киров аттыг Академиктиг опера болгаш балет театрынга Чайковскийниң «Улуг чыдар чараш кыс» деп балединге чорааннар.

ЛЕНИНГРАД. Июнь 20-де Джавахарлал Неру болгаш ону үдеп чоруур кижилер Сталин аттыг металл заводунга чорааннар.

Заводтуң директору В. И. Васильевке, кол инженер М. Н. Бушуевке болгаш бүдүрүлгениң өске-даа удуртукчуларынга үдедип алгаш, Дж. Неру завод-биле танышылгазын паротурбина цехин көөрүнден эгелээн. Цехке аалчыларның кәстүп келгени байырлар болгаш байыр чедирген кыйгылар-биле уткушкан. Дж. Неру 25 мун киловатт күүчүлүг чаа бус турбинаазын тургускан шылгалда стендиниң кырынче үнгеш ону көрүп эгелээн. Оон соонда ол бус турбиналарын кылын турарын хайгааравышаан, механика участогунга чорааан.

Гидротурбина цехинге Дж. Нерунуң кичээнгейин Эстонияның энергетиктеринге кылын берип турар чаа турбинаның ажылчын дугуюн эптеп турары хаара тутган. Цех начальниги А. А. Груздев Куйбышев ГЭС-ке баар улуг гидротурбиналарны бүдүрүп турары-биле аалчыларны таныштырган. Премьер-Министр Неру заводтуң өске-даа цехтери-биле танышкан.

Конференц-залга заводтуң директору В. И. Васильев Дж. Неруга заводтуң тургустунганының чүс чыл оюн 1957 чылда демдеглээр бүдүрүлгениң төөгүзүн таныштырган. В. И. Васильев Дж. Неруга турасказал кылдыр альбом берген.

Ол заводту көргениниң соонда Индия Республиканың Премьер-Министри Дж. Неру Жданов аттыг пионерлер ордузунга чорааан. Кол бажыңның кирер эжиннге аныяк ленинградчылар Дж. Неруга чечектерлиг кәәп ужурашканнар. Уруглар-биле кады ордуже ол кире берген. Ленинградтың пионерлериниң Индиядан, Кыдаттан, Франциядан, Румыниядан, Чехословакиядан болгаш өске-даа чуруттардан алган белектерин аалчылар көргеннер.

Ак колонналарлыг залга аныяк ленинградчыларның мурнундан аалчыларга школачы Таня Божукова байыр чедирген. Индияның уругларынга изиг байыр чедирерин Дж. Нерудан ол дилээн. Пионерлер индий чазактың баштыңынга кызыл галстукту баглап берген болгаш боттарының кылганы—хааржакты болгаш корабль моделин белекке бергеннер. Пионерлер Джавахарлал Нерунуң кадык чаагай болурун күзээннер. Премьер-Министр уругларның канчаар ойнап, хөглеп турарын үр хайгаарап көрген. Ордунуң планетарийинге, өске-даа чөрлеринге ол чорааан.

Ордуну көргениниң соонда Джавахарлал Неру берген белектер дээш өөрүп четирген болгаш аныяк ленинградчыларның улуг чедиишкиннерлиг болурун күзээн. Индия Республиканың Премьер-Министри оларга сандан ыяштан кылган даянгышты берген, ол ыяш Индияда ыдыктыг деп санадып турар.

Ол хүн Сталин аттыг металл заводунга болгаш Жданов аттыг пионерлер ордузунга Совет Эвилелинде чоруп турар индий журналистериниң бөлүү база чорааннар.

Июнь 20-ниң эртенинде Индия Республиканың Премьер-Министри Дж. Нерунуң уруу Индира Ганди Ленинградтан Москваже самолет-биле ужудуп чоруткан.

(СЭТА).

Джавахарлал Нерунуң Москвада ээп келгени

Июнь 21-ниң эртенинде чуртка он хонук чорааныныңа соонда Москвага Индия Республиканың Премьер-Министри Джавахарлал Неру болгаш ону үдеп чоруур кижилер ээп келгеннер.

Ленинград вокзалынга Джавахарлал Неруну ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Бирги Оралакчызы А. А. Громыко, Моссоветтиң күүскомунуң даргазы М. А. Яснов, ССРЭ-ниң ДХМ-иниң Мурнуу-Чөөн Азия чуруттар кылдызының эргелекчизиниң оралакчызы М. А. Максимов, Москва хоорайның комендантызының оралакчызы полковник А. Т. Верещенко, совет парлалганын төлөлекчилери утканнар.

Джавахарлал Неруну Индия Республиканың ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини К. П. Ш. Менон болгаш элчин черинин ажылдакчылары база утканнар.

Вокзал Индия Республиканың болгаш ССРЭ-ниң күрүне туктары-биле шиметинген турган.

СЭТА-ның чалаанын ёзугаар ССРЭ-де аалдап чоруп турар индий журналистериниң бөлүү база Москвада ээп келген.

(СЭТА).

Беш чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен

ЛЕНИНГРАД. Ак-демир бүдүрериниң болгаш баалың кылырының талазы-биле чуртта эң улуг завод болур Менделеев аттыг химия заводу 1956 чылдың планынга кириштир бүдүрүп үндүрген бирги продукциязын чуртка берген.

Чаа техниканы болгаш химиканың технологиязын шиңгээтпишаан, ол заводтуң ажылчыннары беш чылдың иштинде продукцияны бүдүрүп үндүрериниң ийи чартык катап улгаттырган болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 52 хуу бедиткеннер.

Мурнунда когаралдыг турганындан бо чылдарның иштинде ол бүдүрүлге улуг орулгалыг бүдүрүлге чери апарган. Оон түннелинде ол бүдүрүлге чери үш чартык миллион рубль түүнүг орулганы пландан дашкаар күрүнеге киирип берген.

Заводтуң коллективи цехтерни чаа машиналар-биле болгаш чылыдар чүүлдер-биле чепсегген дерээн. Оларның дузазы-биле сөөлгү чылда продукцияны бүдүрүп үндүреринде 43 хуу өстүрген. Үс чок дозуну болгаш будуктарны бүдүрүп үндүрерин улгаттырган.

(СЭТА).

Сүт бараан фермаларында

Өвүр районнуң «Торгалыг» кадаа ажыл-агый артелиниң Ак-Кара-Сугда сүт-бараан фермазы сүт саалдазының талазы-биле колхозтуң өске фермаларының мурнакчызы болуп турар. Мурнакчы ферма колхоз баштаар черинин болгаш колхозта партия эге организациязының фермалар аразынга шилчиир кызыл тугун чаалап алган.

Фермада отчёт-учёт эки тургустунган. Ферманың быыазазынан чарып саап турар 45 инектери айда ортумаа-биле 6700 литр сүттү берип турар. Саанчылар Канмыжаа, Докпанай олар саалда планын ажыр күүседип турарлар. Бир саанчыдала 10 инек быыглаан. Докпанай май айда бодунга быыглаан инектериңден 1400 литр, Канмажаа 1300 литр сүт сагган.

Ферманың саанчылары ай бүрүзүнүң 25-те ажылының түннелин үндүрүп турар. Саанчылар саар инек бүрүзүнден сезон иштинде ортумаа-биле 600—700 литр сүт саары-биле социалистиг чарыштың бот-хүлээлгелерин алган.

* * *

«Кызыл тук» колхозтуң сүт-бараан фермазының саанчылары сүт саалдазының чыл планын ажыр күүседири-биле организастыг хемчеглерни ап турар.

Быыазазынан чарып сагган 54 инектерни хүнде 4 удаа саап, саанчы Сейпек 7 инээнден хүнде 49 литр сүттү ап турар. База быыазазынан чарбайн саап турар инектерден хүнде 5—6 литр сүттү саап ап, саанчылар хөй сүт саап алырының талазы-биле бүгү арга-хемчеглерни ап тургаш, планын ажыр күүседир дээш социалистиг чарыш-биле ажылдап турарлар.

Чайгы чер андарылгазы

Улуг-Хем районнуң Калинин аттыг кадаа ажыл-агый артелиниде ажылдап берип турар Шагаан-Арыг МТС-тиң бешки трактор бригадазы чазын эрте тарыыр тараа культураларының тарылгазын агротехниктиг бедик деңнелге дооскаш, келир чылдың тарылгазынга белеткел кылдыр чайгы чер андарылгазын чоруткан.

Механизаторлар Д. Конгаржап, Т. Сюрюн-оол, И. Станько олар хүнде 6 гектарны андарар тургаш 8—11 гектар чедир андарып турган. Механизаторлар каш-ла хонукта 375 гектар черни андар быыаан, илиирттээннер.

Механизаторлар тракторларын эки сеп-тээн болгаш камныг эдилеп турарлар. Олар өөлчет санында-ла 25—30 килограмм кывар, чаар материалдарны камнап ап турган.

Чайгы чер андарылгазының чоруп турарының июнь 20-де МЕДЭЭЗИ

Районнар аттары	Чарганы хуу-биле
Таңды	155,9
Бии-Хем	145,7
Улуг-Хем	121,6
Тес-Хем	118,8
Сүт-Хөл	100,5
Чаа-Хөл	100,3
Каа-Хем	89,5
Чөөн-Хемчик	71,6
Кызыл	54,2
Өвүр	48,0
Эрзин	30,4
Барыын-Хемчик	18,0
Бай-Тайга	16,1

Планын ажыр күүседип турар

Эрзин районнуң заготживсырьё пунктузунуң «Сталинчы орук» колхозта агентизи эш Б. Аракчаа алгы-кеш болгаш өлүк садып алырының талазы-биле ай болгаш квартал планнарын үргүлчү ажыр күүседип, идепкейлиг ажылдап турар.

Эш Аракчаа колхозчулар алгы-кешти садып чедип келирин манап олурбайн боду фермалар кезии колхозчуларга тайылбыр, массалыг ажылдарны чорудуп тургаш, планын ажыр күүседип турар. Оон кызымак ажылының түннелинде колхоз бирги кварталда алгы-кеш садар планын 187 хуу, өлүк садар планын—169 хуу, түлеңди дүк садар планын—185 хуу, хыл садар планын—174 хуу болгаш дүк садар планын 112 хуу күүсеткен.

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганинның Индия Республиканың Премьер-Министри Джавахарлал Неру-биле беседазы

Июнь 21-де Кремльге ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганинның Индия Республиканың Премьер - Министри Джавахарлал Неру-биле беседазы болган.

Беседага Л. М. Каганович, А. Н. Микоян болгаш Н. С. Хрущев олар олурушканнар.

Дж. Неруну үдеп чоруур кижилерден беседага олурушканнар болза: Индия Республиканың ДХМ-ниң Чиңгине Секретары Н. Р. Пиллаи, Индия Республиканың Даштыкы Херектер Министерствозунуң Европа кылдызының эргелекчизи А. Хуссейн, Индия Республиканың ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини К. П. Ш. Менон болгаш Индия Республиканың ССРЭ-де элчин черинин бирги секретары П. Н. Кауль.

Совет таладан беседага олурушканнар болза: Даштыкы Херектер Министриниң Бирги Оралакчылары А. А. Громыко биле В. В. Кузнецов.

Беседа чүректин ханызындан, найыралдың байдалынга болуп эрткен.

Малдың эрте семиртилгези

НАРЫН. Тянь-Шань дагларының мурнуу ийлери ногаарарып эгелээри билек-ле Ат-Башин районнуң «Кызыл ту» кадаа ажыл-агый артелиниң малчыннары малдың эрте семиртилгезин эгелээннер. Малдың чайын чайлаар чайлагларын тускайлап дерип белеткээн болгаш ооп-сигеннин үнүжүнүң аайы-биле кадат шөлдерин солуп турар кылдыр эки оттуг суглуг черлерни шилип алган, ол ышкаш чайлагларда дус дөгүлдезин организастаан.

Эрте чазындан эгелээш шак мынчаар организастаан ажыл малга эки семиртилгени болгаш артык деңзини берген. Колхоз дөртү квартала эт дужаар планын күүседип киришкен. Ол ышкаш малдың эрте семиртилгезин Нарын районнуң Калинин аттыг, Ленин аттыг, Жданов аттыг кадаа ажыл-агый артельдери база эрте чоруткан, күрүнеге тос айда дужаар эт планын үзе күүсеткен. Ам мурнакчы кадаа ажыл-агый артельдери дөртү квартала болгаш келир чылын дужаар эттиг күрүне планын күүседир дээш малдың семиртилгезин эки чорудуп турарлар.

(СЭТА).

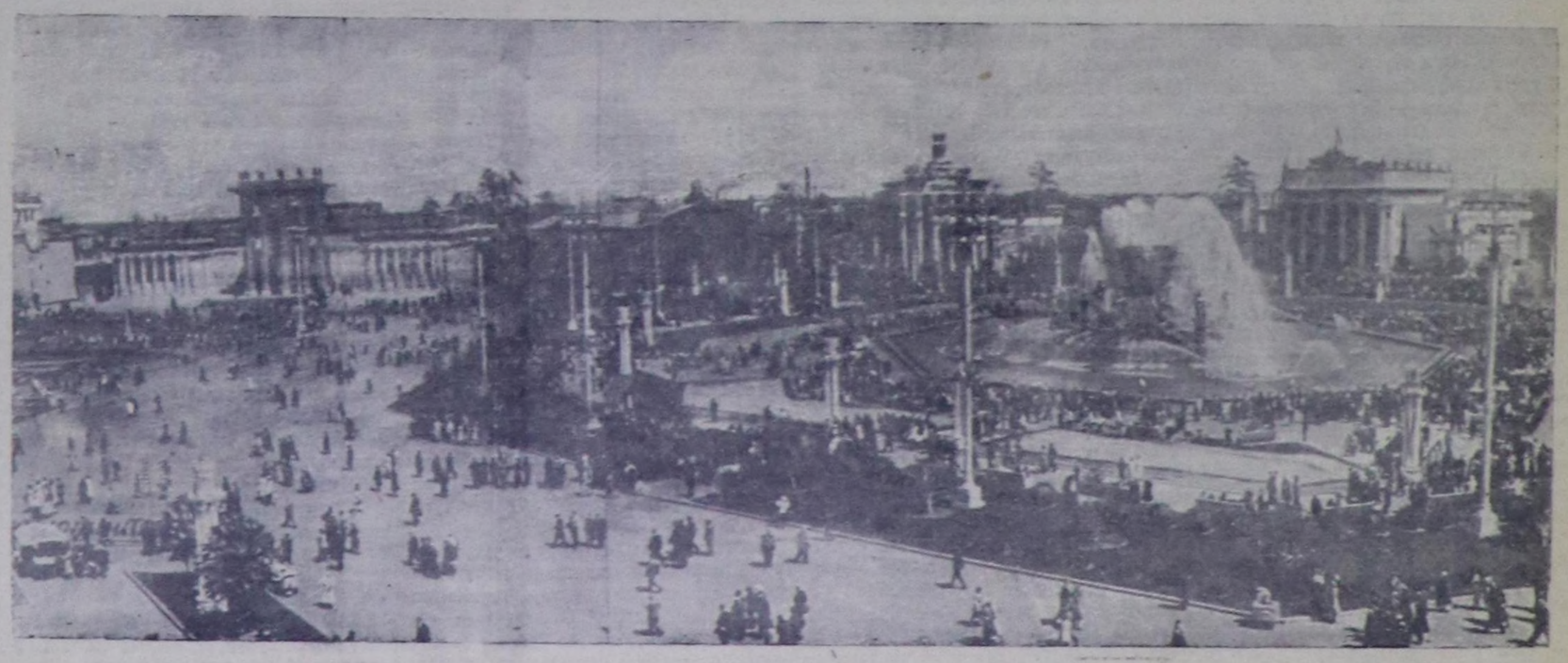

Москва. 1955 чылда Бүгү-эвилелдин кадаа ажыл-агый делгелгези. **Чурукта:** Колхозтар шөлүнде.

Фото **Л. Портер** биле **С. Преображенскийнин**

Көдээге чайгы ажылдарны чедиишкинниг чорудар дээш

Чаа-Хөл районнуң партия организациязы көдээге чайгы үеде көдээ ажыл-агый ажылдарын чедиишкиниг чорудар дээш колхозчуларның болгаш механизаторларның оргузунга партийжи-политиктиг, организастыг ажылдарны күштелдирип, социалистиг чарышты калбарткан. Районнуң ажыл-ишчилери 1955 чылда көдээ ажыл-агыйдан алыр продуктулар талазы-биле бедик түңнелди чедип алыр дээш Кызыл районнуң колхозчуларын болгаш механизаторларын кыйгырган.

Колхозчулар болгаш механизаторлар алган хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседир дээш күжениишкинниг ажылдап турарлар. МТС-тиң механизаторлары районга тараа культураларының тарылгазын хуусаа бетинде бедик агротехниктиг деңнелге дооскан. База чайгы чер андарылгазының планын июнь 8-те ажыр күүсеткен.

Районнуң колхозтары кукурузаны, тарып, өстүреринге кол кичээнгейни салган. Колхозтар кукуруза тарыырының планын 110 хуу күүседип, ону чүгле дөрбелчин-уяланчак арга-биле тараан. Кукурузаның чайгы ажаалдазын чорудар 32 кижи составтыг 3 аныяктар звеноларын тургусван. Молотов аттыг болгаш «Тиилелге» колхозтарда комсомолчулар эштер Экендей, Үйнуваа оларның удуртканы аныяктар звенолары ында эң эки ажылдап турарлар.

Чаа-Хөл МТС бо чылын тудуг ажылын дүрген темпилиг чорудуп турар. Ында 50 ажыг тудугжулар бир гаражтың, хөй өрээлдиг ийи чуртталга бажыңнарының тудуун дооскан. Тудугжулар ам чаа мастерскаяның тудуун октябрь 1-де доозар деп соруулганы салган күжениишкинниг ажылдап турар. Ында коммунистер эштер Савченко болгаш Сапык олар хүн-бүрүде ажыл нормазын ажыр күүсетпишаан, тудугжулар ортузунга агитация ажылдарын үргүлчү чорудуп турарлар.

МТС сиген кезер машиналарның септелгезин доозуп, дужут ажаап алыышкынынга хереглээр машиналарның септелгезин июль 15-те доозары-биле ажылдап турар. Комбайн септелгезинде Огнев, Шактар болгаш Татарский олар хүн-бүрү ажыл нормазын ажыр күүседип турарлар.

Механизаторлар ортузунга агитация-массалыг болгаш организастыг ажылдарны МТС-те партия организациязы (секретары эш Чүргүй-оол) эки тургускан. Ылаңгыя механизаторлар ортузунда социалистиг чарышты калбарткан, бо дугайында айтырыгларны партия хуралдарынга үш катап чугаалашкан. Мурнакчыларның дужулгазын солуштурарын практикалап турар.

Колхозчу ажыл-ишчилериң ортузунга социалистиг чарышты калбартыр талазы-биле «Тиилелге» болгаш Сталин аттыг колхозтарда партия организациялары эвээн эки ажылдап келгеннер. «Тиилелге» колхозта партия организациязы (секретары эш Сарыг-оол) колхозчуларның алган социалистиг хүлээлгелериниң күүселдезинге холбашкан айтырыгларны 4 удаа чугаалажып, хүн-бүрү организастыг хемчеглерни ап келген. Оон түңнелинде колхоз бо чылдың часкы хову ажылдарын, чайгы хой кыргылдазын организастыг дооскан. Ол колхоз хой бүрүзүнден ортумаа-биле 1500 грамм дүктү кыргып алган. Хой кадарчызы Кызаңмай бодунуң кададында хойларның бирээзинден-не ортумаа-биле 2300 грамм, эш Сотпа 2500 грамм дүктү кыргып алган. Ол ышкаш Сталин аттыг колхозта малчыннар эштер Ындыраа, Чындак олар боттарының кададында 620 хойларның хой бүрүзүнден ортумаа-биле 2,5—3,00 килограмм дүктү кыргып алган.

Районнуң колхозтары бо чылын сүт саалдазының талазы-биле база багай эвес көргүзүгну чедип ап турар. Молотов аттыг колхоз ында зоотехник эш Дольскийниң удуртулгазы-биле 150 инекти бызаазындан чарып саап, хүнде үш катап саалданы боттандырган. Фермада дужулгалыг саанчы эш Норжунмаа беш ай иштинде аңаа быжыглаан инек бүрүзүнден ортумаа-биле 300 литр сүттү саап алган. Ол чамдык инектерден хүнде 8—9 литр сүт саап ап турар.

Социалистиг чарышта амгы үеде кол чүүл болза, мурнакчы дужулганы пропагандаазары болгаш нептередири болур. Колхозтарда партия организациялары болза көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң ортузунга социалистиг чарышты калбартыр, ооң күүселдезин организастаар, удуртур ужурлуг. Ындыг турбуже бистиң чамдык партия организацияларывыс социалистиг чарышты чугулага көрбейн, ону удуртпайн турар. Чижээ, Молотов болгаш Ленин аттыг колхозтарда колхоз бүдүрүлгезинге киришпес, күш-ажыл минимумун күүсетпейн турарлар хөй. А, ол колхозтарда партия организациялары (секретарьлары эштер Шаравин, Кудер) колхозчулар ортузунда социалистиг чарышты калбартпайн, хожудап калып турарларны көдүрүп, мурнакчыларның дужулгазын солуштурар ажылдарны практикалавайн келген.

Партия организацияларының соруулгазы болза, бешки беш чыл планының сөөлгү чылы—1955 чылдың планын чедиишкинниг күүседир база «мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында» СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалын боттандырар дээш көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң ортузунга социалистиг чарышты калбартып, ону хүн-бүрү удуртуру болур.

М. ОНДАР-ООЛ,

СЭКП Чаа-Хөл райкомунуң МТС зоназының талазы-биле секретары.

Казах ССР. Бустанай областың Семиозерный районунуң Куйманкул МТС-иниң төп суурунда тудуушкун калбарган. Чоокта чаа ээн хову турган черде чурттаганың он бажыңнары, столовая болгаш өске-даа оран-бажыңнар туттунган.

Чурукта: штукатуржулар (солагай талазындан он талазынче) Москва областан келген В. Н. Всяких, А. П. Снастина, Черкассы областан келген Н. Е. Вардашевская болгаш В. И. Пархоменко чаа бажың тудуушкунунда.

Фото С. Кропивницкийниң болгаш Ю. Немовтуу.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Школалар септелгезин дүргедедир

Барыын-Хемчик районнуң чамдык школаларының 1954 чылдагы чайгы септелгезин чогуур өйүнде эки шынарлыг кылып дооспаанындан эрткен өөредилге чылында элээн берге байдалдарга таваржып турганы билдингир болгай.

Ак-Довурак чеди чыл школазының печкаларын шын эвес кылганындан өөредилге үезинде ону катап кылгаш 33 муң рубльди чарыгдап, күрүнеге улуг когаралды чедирген. Ол-ла школаның одаар ыяш белеткелин четпес чорутканы-биле кышкы үеде өөредилгениң дыка хөй шактары үзүлген. База Шекпээр чеди чыл школазының директору эш Чамыш-оол школа септелгезин кылып турган ажылчыннарның ажыл-төлевирин болгаш хереглетинер материалдарны четче хандырбайн келгениниң түңнелинде школа столоваязының тудуу ноябрь айда доозулган турган.

Бо чылын база-ла район школаларының септелгези кончуг ооҗум темпи-биле чоруп турар. Шекпээр школазының чайгы септелгезинде кылыр ажылдарның планы хөй. Ам херек кырында ында чүгле 4 кижи школаның иштики септелгезин кылып турар. Крыша болгаш печка кылыр дээрге манзы ыяштар, өртеткен туйбу база-ла чок. Ынчангаш материалдар чогундан школа септелгези организастыг чорбайн турар. Ол ышкаш «Совет Тываның 5 чылы» колхозта школаның бо чылгы септелгезин июнь 15-ке чедир шуут эгелевээн. Ооң чайгы септелгези дыка хөй.

Тыва тудуг трестизиниң 20 кижи составтыг бызанчылар бригадазы Аксы-Барлык чеди чыл школазынга чаа школаны немей тудуп турар. Ол тудугга хереглетинер нарын материалдар ам-даа четче келбээн. Эрги школаның септелгези кончуг ооҗум чоруп турар. Септелгеде 10 хире кижилер ажылдап турза-даа оларның кылыр ажылдарының планын чогаадып тургуспаан. Школаның одаар ыяжын Ортаа Шыраавылакта хап-даа каан болза, школа даштында чаңгыс-даа күбометр ыяш сөөртүп албаан.

Кызыл-Мажалык ортумак школазының септелгезинде 10 ажыг кижилер ажылдап турар. Чамдык хүннерде септелге кылыр материалдар үстү бээрге бызанчылар аңаа туруушкунга таваржып келген. Одаар ыяшты школа чанында четче дүжүрүп белеткеевээн. Школа директору Дары-Сүрүң септелгени дүргедедирин бодавайн, харын-даа өөредилге эгелээри ам-даа элек-ле болгай дээн бодал-биле өөжүргап олуруп турары канчан-даа шын эвес.

Школа септелгезинге хамаарышкан суму Советтери болгаш партия эге организациялары септелгеге кошкак кичээнгей салып, удуртулганы күштелдирбейн турар болгаш септекчилер ортузунда партийжи-политиктиг ажылдарны багай тургускан. Шекпээр суму Соведниң даргазы эш Седип ол сумуда хамаарышкан школаларның септелгезиниң кандыг чоруп турарын сонуургап көрбейн, школаларга барбайн турар. Харын-даа эш Седип болза, — школалар септелгези дээрге директорларның хүлээлгези-ле болгай — деп шын эвес көрүп турар. Ол ышкаш Аксы-Барлык суму Соведниң даргазы эш Доржу болгаш «Ленинчи орук» колхозта партия эге организациязының секретары эш Күдерек олар школа септелгезин дүргедедириниң боттуг хемчеглерин чорутпайн турар.

Район школаларының септелгезинде бар болуп турар четпестерни дарый үзүткааш септелгени чогуур өйүнде эки шынарлыг кылып доозар дээш боттуг хемчеглерни алыры школа септелгезинге хамаарышкан суму Советтеринден болгаш партия эге организацияларындан база районнуң улус өөредилге килдизинден негетинип турар. Ол ышкаш районнуң партия, совет органнары бо ажылга контрольду күштелдирер херек.

С. АЛЕЕТ,

«Шынның» корреспондентизи.

Коммунист кижи Ындыг болбас

Коммунист кижи кандыг-даа ажылга организакчы болгаш үлегержи болуру толаргай. Ынчалза-даа бо атка төлеп чок болуп, партияның Уставында айыткан негелдерни каржызы-биле хажыып чоруур чамдык кижилер бисте ам-даа өөр болуп турар. Маңаа чижек кылдыр Барыын-Хемчик районнуң Эрги-Барлык 7 чыл школазының башкызы коммунист эш Ооржак Очур-оолду көрүп көрээлиңер.

Эш Очур-оол башкы ажылынга ам алды чыл ажыг болуп турар. Бо үениң иштинде бодунуң арга-дужулгазын байыдып, педагогиктиг билиин бедидериниң талазы-биле кандыг-даа ажылдар чорутпайн келген. Онаашкан ажылынга харыысалга чок, өөреникчилерге быжыг болгаш ханы билиглерни бээр деп бедик хүлээлгезин уттуп, кичээлдерни белеткел чок, куду шынарлыг эрттирип турар. Ооң уламындан эш Очур-оолдуң бо өөредилге чылында башкылааны 4-кү классы өөредилге талазы-биле дыка куду түңнелдиг болуп, чүгле төрээн дыл экзаменинге безин 18 кижиден 13 кижи багай демдектерни алган.

Эш Очур-оол болунуң политиктиг билиин бедидер талазы-биле чүү-даа кылбайн, солуннар болгаш номнар номчувайн турар. Ол, 1948 чылдан бээр Кызылдың башкы училищезинге бот-өөредилге-биле өөренип келзе-даа ам-даа 3-кү курсту безин дооспаан.

Эш Очур-оолдуң кол-ла кылыр ажылы арагалаары болгаш шош-содаа үндүрери болуп турар. Ажыл шагында ажылга барбас, арагалап олурары аңаа чанчыл болу берген.

Барыын-Хемчик районнуң улус өөредилге килдизи болгаш хамаарышкан партия организациязы коммунист эш Очур-оолдуң четпес чоруктары-биле эптежип олурары окта шын эвес.

И. КЕЛИК-СЕНГИ.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Улуг-Хем районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелинде партияның политиктиг кижизидилге ажылының багай тургустунганын, чамдык коммунистериниң арагаже хандып, колхоз бүдүрүлгезинге ак-сеткилдиг эвес киржип турарын шүүмүлеп «Шынның» көдээ бижикчизи чагаа бижээн. Бижикчиниң материалының изи-биле хынала кылырын редакция СЭКП Улуг-Хем райкомунга медээлээн.

Райкомнуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи эш В. Тойлуг-ооллуң редакцияга дыннатканы болза, Киров аттыг колхозтуң чамдык удуртур ажылдакчыларының болгаш коммунистериниң төлептиг эвес чоруун, колхозта партийжи политиктиг кижизидилге ажылын райкомнуң бюрозунга көргеш, колхозка партийжи политиктиг кижизидилге ажылын күштелдирер талазы-биле хемчеглерни алган. Партияның политиктиг кижизидилге ажылын баксырадып, арагага хандып турган эш Долаан Доржу-оолду партия эге организациязының секретарындан дужурген болгаш парторганизациязының секретарынга эш Донгак Доржу-оолду партия эге организациязының хуралындан сонгаан.

Колхоз бүдүрүлгезинге ак-сеткилди: эвес киржип, үргүлчү арагалап, күш-ажылдың сагылга-чурумун үреп турган коммунистер эштер Маргыжыкка, Намчал-оолга, Дашпыл-оолга партияның шыңгыы харыысалгазын хүлээткен болгаш эш Маргыжыкты колхозта өрт айыылынга удур инспектор хүлээлгезинден дужүрген.

Тараның чаагай дүжүдүн өстүрүп алыр дээш

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК (Телефон-биле). «Кызыл тараачын» көдээ ажыл-агый артели Барыын-Хемчик районда мурнакчы колхозтарның бирээзи. Бо чылдың часкы хову ажылын организастыг, агротехниктиг негелделер өзугаар кыска үеде эрттирген. Ол болза, бедик дужут чедип алырынга ажылдың чүгле эгези болур. Колхозчу тараажылар амгы кичээнгейни чайгы тараа суггарылдазынче угландырып турар.

Коммунист Түдүкпеннин удуртуп турары бригадада 652 гектар кызылтас культуразы бар, июнь эгезинге чедир баштайгы өөлчегниң суггарылдазын бүрүн дооскан. Бригада амгы үеде ийиги өөлчегниң суггарылдазын чорудуп, июнь 20-те чедир 312 гектарны суггарган.

Кандыг-даа ажылдың чедиишкинниг болуру аңаа эки белеткелден хамааржыры билдингир. Түдүкпеннин бригадазынга кол онаажып турар 5 суггат бугаларының ашталгазын чазын-на бүрүн белеткеп, бүгү арыктарны алгыдып чазаан турган. Ол ышкаш бригадада күш-ажылдың организастыы база эки, калбарган социалистиг чарыш кижи бүрүзүн улам сорук киирип турар.

Эрткен чылын ол бригада бодунда быжыглатынган шөлдериниң гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 22 центнер дужүтту алган, а бо чылын оон куду эвес көргүзүгдерлиг болурунга тараажылар бүзүрелдиг.

* * *

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Шемиде «Большевик» колхоз кукурузаны бо чылын бир дугаар-ла тарып турар. Баштайгы чылында тарытынган 50 гектар кукурузаның үнүжү дыка эки, ам безин 20 сантиметр бедип келген. Колхозчу аныяктардан тургустунган 15 кижи составтыг звено суггарылда ажаалданы эки чорудуп турар.

Чоннуң чөптүг негелдезин хандырар

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культурлуг негелделерин хандырары дээш улуг сагыш салып, ылаңгыя чурттун орук, транспорт харылзааларын хүн-бүрү экижидиринге хөй түңнүг акша-хөренгини үндүрүп турар. Бистиң чурттун хоорайларының, суурларының, үлетүр будүрүлге төптериниң болгаш чурттакчылыг черлериниң аразынга чоннуң аргыжылгазынга бүгү-ле таарымчалыг байдалдар тургустунган.

Ол ышкаш бистиң областа орук-харылзаа транспортун хөгжүдеринге күрүне хөй чарыгдалды үндүрүп турар. Область төвү — Кызыл хоорай биле барыын талакы районнарның аразынга улус дажыыр тускай автобустарны тургускан, график өзугаар чоруп турар.

Ынчаарга областың Эрзин, Тес-Хем районнарынче амдыгаа чедир-ле улус дажыыр тускай машиналар чок. Ооң уламындан бо районнарның ажылчын, албан-хаакчылары, колхозчу тараачыннары албан-ажыл-даа, амы-хуунуң хөрээниң-даа, аарыг-даа ужурунда область төвүнче, өске-даа черлерже баарда чорумал машиналар чолаачыларынга «тейлеп-сөгүрүүр», кандыг-даа документ чокка акша төлээр чорукка таваржып турар. Чамдык кижилер чолаачыларны 100 грамм, азы чартык шил спирт-биле «сөңнеп» турган машиназынга олуруп турар.

Кызылче баар кижилер чүүктүг машиналарга олуруп алыр, а чолаачылар оларны хоорайдан дыка ырак черлерге дужүрүп каайтар, оон Кызылче чадаг киргилээр чоруктар кайы хөй. Оон ынай Кызылдан Эрзинче, Тес-Хемче чоруур дээн кижилер хоорай бажынга машина дозуп, манап турган чүүктүг машинага олургулаар. Ол ышкаш почта машиназынга база ынчаар дугуржуп олуруп турар. Шынында почта машиназынга пассажир алыры хоруглуг болгай. Эң ылаңгыя чайгы үеде шөлээлеп дыштанып чоруурлар, чаш урулгарлыг хөрээжен кижилер болгаш эмчиниң бижии-биле область эмнелгезинге баар дээн аарыг кижилер орук-суур чорууру дыка бергедеп турары кымга-даа билдингир.

Кышкы үеде мурнуку районнар-биле орук бергедей бээриниң таварылгалары бар-ла. Ынчалзажок чайгы, часкы, күскү үелерде пассажирлер автобузун чорудуп болурунуң аргазы черле бар. Бо районнарны пассажир транспорту-биле хандырып болурунуң долу аргалары турбуже-ле областың автотранспорт болгаш орук-харылзаа эргелели амдыгаа чедир кандыг-даа хемчег албайн келгени канчап-даа шын эвес.

Кызыл биле Эрзин, Тес аразынга чоннуң аргыжарынга тускай пассажир транспортун доктаамал тургузар дугайында ажылчы чоннарның чөптүг негелделерин хандырар үе келген.

Д. ЧАМЗЫРАЙ.

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛДИҢ КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНДЕ

„Совхозтар“ павильонунуң чаа делгелгелери

Чуртка көдээ ажыл-агый продукциязының эдбекшилин тургузар талазы-биле партияның болгаш чазактың салган улуг соруулгаларын шиитпирлээринге чугула чер совхозтарга онаажып турар.

Тараның, эттиң, сүттүң, куштуң бо фабрикаларының хөгжүүр аргазы өзулугла кызыгаар чок улуг. Социалистиг үлетүрүүн доктаамал дузаламчызынга даянмышаан, олар боттарының тараа ажылаарыйын хажык чок калбартыр, малдың баш санын көвүдедир, оон продуктулуун бедидер, хөй ажылын, сад ажылын болгаш өске-даа адырларны хөгжүдер улуг аргаларлыг болуп турар.

Мурнакчы дужулганың өзулуг бүгү улусчу школазы — Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге экскурсаттылар болгаш көрүкчүлер совхозтарга улуг сонуургал салып турары билдингир.

Эрткен чылын-на «Совхозтар» павильону бүгү-ниитиниң хайгааралын хаара туткан: хөй чүс-чүс муң кижилер ону көрүп эрткен. Делгелге бо чылын хөй санныг экспонаттар-биле байлакшаан. Чер болгаш мал ажылының продуктулуунуң өзүлдези дээш, экономиктиг бедик көргүзүүлер дээр чүткүлүг демиселге бо хүндүлүг эргени чаалап алган делгелгениң чаа киржикчилериниң дугайын чугаалап турар материалдар оон көргүзүүлериндe тыптып келген. Казах ССР-ниң Акмолинск областының «Свободный», Алтай крайның «Романовский» болгаш «Октябрь 12 чыл ою», Челябинск областың «Буранный», Казах ССР-ниң «Северный» деп тараалан совхозтары, Омск областың «Адакы иртышек», Москва областың «Красная пойма» деп мал ажылының совхозтары база техниктиг культураалар өстүрүп турар — Үзбек ССР-ниң «Хазарбаг», Алуштаның эфир үс, Симферопольдуң тапкы болгаш өске-даа совхозтар делгелгеге бир дугаар киржип турар. Эрткен чылын делгелгеге киришкен — Москва областың «Караваево» совхоз, «Никоновское» совхоз, Омск областың «Черлакский» болгаш өске-даа совхозтар чаа көргүзүүлер-биле киржип турар.

Бүгү улустуң көрүүшкүнүнге бо ажылагыйлар чүүл-биле келгеним? Совхозтар ажылдакчыларының чугула соруулгазы болза, тарылга шөлдерин эки ажыглаар, 100 гектар чер бүрүзүнден көдээ ажыл-агый продуктуларының үнерин күштүг көвүдедири, акша-хөренгилериниң болгаш продукцияның единица (эге хемчээл) бүрүзүнге күш-ажылдың чарыгдалын кудуладыры болур деп чүве билдингир. Бо соруулганы шиитпирлээр дээш демиселге чедиишкиннерни «Совхозтар» павильонунуң бо чылдагы делгелгелериниң арны тодаргайлап турар.

Чижээ, Москва областың улуг совхозтарының бирээзи болур «Красная пойма» совхоз. Оон фермаларында ийи муң ажыг мыйыстыг улуг бода мал, оон иштинде 1100 инектер санатынып турар. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда каш чылдарның иштинде хожудап турган бо ажыл-агыйның коллективи бодунуң ажылын бүрүү-биле эде тургускан. Быжыг чем суурун тургузар хемчеглер алдынган, холмогор болгаш остфриз уксаларының аныяк малдарының күсели-биле саар инектериниң коъданын немей долдурган, фермаларда ажылдарны механизастаан. Ам совхозтар 100 гектар тарылга шөлү бүрүзүнге 31 инек санатынып турар. Эрткен чылын инек бүрүзүнден 3822 килограмм сүт алдынган, — 1960 чылда бир инектен сүт саалдазын 3500—4000 килограмм чедир көвүдедирин хандырарын РСФСР-ниң кара хөрүннүг эвес куржаанын совхозтарынга дагып турар СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирин ажыл-агый хуусаа бетинде күүсеткен. Бола областың «Никоновское» совхозунуң сүткүр малдар коъданы оон-даа хөй продуктулуг болганы-биле онзалатынып турар. Сүт саалдазы чыл санында көвүдеп турар: 1948 чылда инек бүрүзүнге 3334 килограмм турган болза, 1951 чылда — 6200 чедир көдүрүлгеп, ынчаарга 1954 чылда 6450 килограмм четкен. Чамдык мурнакчылар оон-даа хөй түңнелдерни чедип алган. Болунга быжыглаан инек бүрүзүнден 7173 килограмм сүт саап алган, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры саанчы А. П. Касаткинаның чедиишкининиң дугайын делгелгеге көргүсвен.

Көдээ ажыл-агый продукциязының үнүүшкүнүнүң хажык чок өзүлдези дээш демиселге чедиишкиннер, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзүлдези, оон бот-үнезин кудуладыры-биле үзүлбес харылзаалыг. Оон чугулазын Н. С. Хрущев демдеглээн. Соңгу-барыын талакы областарының болгаш автономнуг республикаларының көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының апрельде Ленинградка эрткен чөвүлел хуралының болурунуң мурнуу чарыында Волосов районнуң «Сельцо» совхозтуң директору-биле беседазынга оон чугаалааны. —Тускай санныг продукцияны аңаала бүдүрүп үндүрери эвес, харын оларның эң хөй санын чарыгдатынган кижи-хүн бүрүзүнге бистиң бээривис чугула».

Мурнакчы ажыл-агыйлар бо чугула соруулганы канчаар шиитпирлеп турарын чурттун үлетүрүүнүң улуг төвү—Магнитогорскдан 25 километр, Челябинск областа турар «Буранный» деп тараалан совхозтуң делгелге материалдары хереченлеп турар.

«Буранный» совхозтуң коллективи механизацияны көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин бүгү адырларынга нептередир талазы-биле улуг ажылды кылган. Оон түңнелинде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү ажыл-агыйда көдүрүлген болгаш продукцияның бот үнези кудулаан. Машиналарны болгаш механизмнерни ажыглаан билириниң ачызы-биле эрткен чылын хову ажылынга ажылдаан ажылчын бүрүзү 1170 центнер тарааны ажылдап алган, бо болза, 1951 чылда турганындан ийи катап хөй. Бүгү тарылга шөлүнден — 10 муң ажыг гектардан — 16,5 центнер тарааны алган, центнер бүрүзүнүң бот үнези 29 рубль 70 копеек. Бүрүү-биле механизастатынган шаңнарга тарааны ажылдап кылганындан ажыл-агыйга акша-биле 211.700 рубль, 21 муң кижи-хүнү камналгалыг болган. Бир эвес 1952 чылда центнер тараа бүрүзүнүн арыглаашкынынга 2 рубль 10 копеек, кургадырынга—2 рубль 70 копеек чарыгдатынып турган болза, 1954 чылда ол ажылдарга 1 рубль 50 коп., 1 рубль 60 коп.

Өске совхозтуң — Омск областың «Черлакский» совхозтуң материалдары-биле алырга—ажыл-агыйның бүгү адырларының шын дүүштүрүлгези болгаш таарымчалыг хөгжүлдези экономиктиг кайгамчыктыг түңнелдерге чедирип келгенин истеп көөрү берге эвес. Чоокта чаа-ла совхоз мал чеми тараа база шыктыг чемнер талазы-биле улуг четпестерге таваржып турган. Бо чорук мал ажылын хөгжүдеринге, оон продуктулуун бедидеринге дыка моондактап турган.

Эрткен чылын совхозтуң коллективи малдың чем-суурун тургузарынга бүгү күштерин мобилизастаан. Кур черлер шиңгээдип алганының күсели-биле совхоз тараа культураларының шөлүн 13.685 гектардан 22.807 гектар чедир көвүдеткен, кукуруза, чаңгыс чылда үнер сигеннер, бахча культураларының, корнеплодтарның тарылгазын калбарткан. Мал ажылының хөгжүлдезинде шиитпирлиг өскерилгени тургускан болгаш совхоз БКАД-ның киржикчизи болур эргени берген кайгамчыктыг көргүзүүлер алдынган. Ол көргүзүүлер бо-дур: 1954 чылда эттиг, сүттү, дүктү ийи катап хөйнү алган; центнер сүттүң бот-үнези 10, дүктүң 305 рубль кудулаан. Ажыл-агыйның чылда орулгазы 15 миллион рубль ашкан.

Казахстанның, Сибирьниң, Уралдың, Поволжьениң соңгу талакы областарының чүс-чүс чылларда өөнзиреп турган черлеринде өзүп үнген социалистиг чер ажылының чаа одаглары — совхозтар көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин өзүлдези дээш демиселге кескү черни өөлеп турар.

Кур черни шиңгээдип алырынга, ол черлерге өлбекшилдиг дүжүттер өстүреринге хөй-хөй чаа совхозтар кайгамчыктыг чедиишкиннерни чедип ап шыдаан. Эң ылаңгыяда бо чылдың делгелгезинин киржикчизи — Алтай крайның «Романовский» деп тараалан совхоз оларга хамааржып турар. Оон коллективи 20.500 гектар ажыг кур черни андарып, тараа культураларының тарылгазынга хөй шөлду шиңгээдип алган болгаш күрүнеге 316 муң пуд ажыг тарааны берген. Делгелгениң киржикчилеринге совхозтуң эң дээре 15 ажылдакчыларын бадылаан. Оларның аразында оон болбаазыратканы чазын тарыыр кызылтастың 1739 гектарның бүрүзүнден 18,67 центнер дүжүтту чедип алган тракторист Степан Мосолов, оон 1900 гектар участогундан 19,03—19,03 центнерни ажаап алган тракторист Измаил Незямов ышкаш өске-даа көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин мурнакчылары бар. Мосолов биле Незямов продукцияның өртээн чингедири дээш идепкейлиг демиселге турар, олар центнер тараа бүрүзүнүң бот үнезин планда 37 рубль 73 копеек турганынга удур 16 рубль 65 копеек чедир кудуладырын чедип алган.

«Совхозтар» павильоннуң көрүкчүзү дыка хөй чаа, бодунга ажыктыг чүүлдү билип алыр. Мурнакчыларның чедиишкиннерин көргүзери-биле чергелештир бо чылын павильоннуң экспозициязында улуг кичээнгей салдынып турар дыка чугула тема көрүкчүнүң хайгааралын бодунче тыртпайн барып шыдавас. Бо тема дээрге — кукуруза дугайы болгаш совхоз бүдүрүлгезинде оон өөлеп турар чери-дир.

Боттарының быжыг чем суурун тургузар дугайында могаг чок сагыш салыышкынны салып турар мурнакчы ажылагыйлар кукуруза өстүрериниң талазы-биле кайы хире чедиишкиннерни чедип алганын делгелгениң хөй санныг материалдары көргүзүп турар. Чылгы мал өстүрер № 33 «Восход» заводтуң черлеринге эрткен чылын 379 гектар шөлден бөрык 200—200 пуд кукурузаны ажаап алган. Бо ажыл-агый кукуруза өстүрериниң талазы-биле бодунуң дужулгазын делгелгениң көрүкчүлери-биле солчуп турар. «Восход» заводтуң ажылдакчылары кукурузаның бедик дужудун алырын орадаашышаан, агротехниктиг өлөөн хөй хемчеглерни ап чоруткан. Аңаа хамааржыр-лар: күскү чер андарылгазы, август айда коъш бистиг андазыннар-биле 25—27 сантиметр ханы андарылга, хөрүннүң тарылга мурнунуң ханызы 15 сантиметр чымчадылгазы, эң эки тарылга материалын шилип алыры болгаш оон тарылга мурнунуң болбаазырадылгазы, дөрбелчин-уяланчак арга-биле тарыыры. Тарылганың ажаалгазынга олар улуг кичээнгей салган. Тараа үнүп турар үеде ийи угланыышкыныг ийи культивацияны чоруткан. Ажаап алырын комбайн-биле чоруткан, бо чорук дужүтту кыска хуусаада чидириг чок алыр арганы берген.

«Совхозтар» павильонунуң делгем чырык заллары-биле эртпишаан, чараш чаагай паннону, документалдыг экспонаттарны, көдээ ажыл-агый продукцияларының дээжизин көрбүшаан, хөй санныг материалдыг-биле танышпышаан, көрүкчү совхозтар кайы хире улуг күш болуп турарынга улам улуу-биле бүзүреп турар.

М. КЕЛЧЕВСКИЙ.

Инектерниң сүткүр продуктулуун көвүдедиринче болгаш чөп ажыглаарынче онза сагыш салыр

СЭКП ТК-ның январь Пленуму чоокку 5—6 чылдар иштинде мал ажылының кол продуктуларын—эштиг, сүттү, дүктү, күш чуургаларын бүдүрерин ийи—ийи ажыг катап көвүдедир дугайында көдээ ажылагыйының мурнунга чугула сорулганы салган.

Областың колхозтары СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалын күүседир дээш хемчегларни албышаан, ниитиниң ажыл-агыйларын күштүг көдүрериниң перспективтиг планнарын ажылдап кылган. Областың бүгү колхозтарынга көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрери 1954 чыл-биле деңнээрге 1960 чылда дыка көвүдээр: тараа—1,8 катап, эт—3 катап, сүт—6,18 катап, дүк—5,4 катап көвүдээн турар. Тургузу азырап, ажаан турар инектерниң бирээзинге-не чылда сүттүн ортумак саалдазы 1960 чылда 1650 литр, а чамдык колхозтарга 2000—3000 литр четкен турар.

Инектерниң сүткүр продуктулуун дыка бедидерин чедип алыр дээш оларның чемгерилгезин, азыралын болгаш ажаалдазын шиитпирлиг экижидери, быжыг чем суурну тургузары, сүт-бараан фермаларында хөй күш үнер ажылдарның механизациязын калбартыры болгаш малдың шынарын үндезинин-биле экижидери дээш доктаамал ажылдаары чугула.

Инектерниң эки организастыг чемгерилгези чокка сүттүң бедик саалдазын чедип ап шыдавас. Колхоз бүрүзүнге малдың быжыг чем суурун тургузарынга кукурузаның бедик дүжүдүн чедип алырынче онза кичээнгей салынган турар. Ол культура харугла ийи сорулганы: тараа курлавырларын долдурарын болгаш тараанын чыылдазының соонда оон уннарындан эки силос кылырын шиитпирлеп турар.

Бистиң областың байдалынга часкы, чайгы үелерде—апрель, май, июнь, июль, август болгаш сентябрь айларда кол сүт продукциязы азы бүгү чыллың сүт саалдазының дөрттүн үш кезин алдынып турар. Ынчангаш сүттүг инектерниң чайгы ажаалдазын шын организастаары болза, инектерниң сүткүр продуктулуун бедидер, сүт саалдазының талазы-биле планны күүседир херекке шиитпирлиг хемчег ол болур. Чайгы үеде одарларны шын ажыглаар болза, инек бүрүзүнден хонукта 15—16 литр болгаш оон-даа хөй сүттү саап ап болур, бир эвес одар чеминге концентраттарны немээр ийикпе ногаан сиген-биле чемгерилгени организастаар болза, инек бүрүзүнден хонукта сүт саалдазын 20—25 литр чедир көвүдедип болур.

Сүттүг инектерниң чайгы тургузу болгаш чартык тургузу ажаалдазы колхоз бүрүзүнге инектерниң сүт саалдазын дыка бедидер арганы берип турар. Колхозтар чайгы одарларны чөп ажыглаары-биле чергелештир дүштеки дыштанылгада саар инектерниң бирээзинге-де 20—25 килограмм хемчээлдиг ногаан, чаа кестинген сигенни хүн-бүрүде бээрин хандырары, инектерниң дүнеки одарын, 3—4 катап суттарылгазын, үнде 3 катан саалдазын организастаары, эмиглерин ыявыла массажтап турган инектерни саарының техникалын бедидери чугула. Колхозтар бүгү одарларны түс-түс бөлүктерге үзер херек, ынчангаш бөлүк-бөлүк кылдыр тускайлаан одарларга малды одарладырын хандырар. Аңгы-аңгы бөлүктерге үстүнген одарларның аразы кызыгаарлыг болур, оларның бирээзи-де 5—6 хүннериниң дургузунда чоорту ажыглатынган турар, оон соонда малчыннар малын аңгы чаа одарже шилчидер. Одарның бо чуруму болза, инектер хүн-бүрүде чаа, арыг өскүс тып чиринге арганы бээри болур. 30—40 хонук эртен соонда бир бөлүк одарга малды база катап одарладып болур. Ол дээрге, инектерниң сүткүр продуктулуун бедидеринге дузалыг арганы бээр.

Инектерниң сүткүр продуктулуун бедидер талазы-биле боттанмайын турар улуг четчестер болза, чамдык колхозтар инектерниң силос, концентраттар-биле чемгерилгезин багай организастап турарында болур. Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» колхозу (даргазы эш Мамбетов, зоотехниги эш Кол Иван), Жданов аттыг колхоз (даргазы эш Оолаккай, зоотехниги эш Исакова) инектерни силос-биле болгаш өске-даа чемнер-биле чемгербейн турган, ынчангаш инек бүрүзүнден үүгле 2—3 литр сүт саап ап турган. Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг, Сталин аттыг колхозтарында байдал оон дээредевес, ол колхозтар жмыхты үүрмектевейн, чымчады хайындырбайн турган, инектерге берип туганы канчап-даа болбас.

Сүттен саржаг, сметана, сүт хоюу болбаазырадып кылырын багай организастап турарындан областың чамдык колхозтарында дыка хөй сүт хорап, бүдүрүкчүлүүзвес чарыгдатынын турар. Чөөн-Хемчик районнуң Жданов аттыг колхозу 1 литр сүт хоюун аңгылаарынга 20 литр сүт, 1 литр аная саржаг кылырынга 60 литр сүт; Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг, Сталин аттыг колхозтары 1 литр саржаг кылырынга 40—50 литр сүт чарыгдап турган. Кажан сүттү шын болбаазырадып белеткээнде болгаш сүт машиназын чөп ажылдатканда 1 килограмм ак саржаг кылырынга 18,5—19 литр, аная саржаг кылырынга 24 литр сүт чарыгдатынып турар.

МТС-териң колхозтарда ажылдап турар зоотехниктери сүт-бараан фермаларында сүт продукциязының болбаазырадылгазын, үчүдүн болгаш камгалалын организастаар талазы-биле боттарының хүлээлгезин күүседипейн турар. Тес-Хем, Эрзин, Өвүр, Чөөн-Хемчик районнарның колхозтарының хөй кезин сүт хоюу аңгылаарынга сүттү белеткээриниң чурумун сагывайн, ону 30—40 градус чедир изиткеш, сүт машиназынга куткан тыртыраа турбүже, соок сүттү-ле аная кудун турар ужурунда, үстүн аңгыланыышкынының хуузу кудулап, фильдир-шүүр азы хөвен чиригленгән марля дамчыштыр эки шүүретинмээн сүт куттунуп турар болганда, сүттүн үзү аңгылаңын эрттип турар сүт машиназының барабаны дүк-биле боктанып, хөрлени бээр болгаш үстү багай аңгылап турар апаар.

Сүт машиназы бир шак дургузунда үзүктел чокка ажылдаар, ону бир шактан ажыр үргүлчүлелдиг ажылдадып болбас, оон соонда сүт тыртырыкчызы сүт машиназын чазып, арыглап аштаан, барабанны чугаан соонда сүт машиназын база катап ажылдадып эгелээр. Чамдык фермаларның ажылдакчылары сүт машиназының барабанын үргүлчү хүн-бүрүде чазып эптеп, чүп турбас, а харын элээн каш хүннер эрткиже чедир ону чугле чаңгыс катап чазып, эптеп турар. Чөөн-Хемчик районнуң Жданов аттыг колхозунуң сүт-бараан фермазының ажылдакчылары кан хонук дургузунда сүт машиназын часпаан болгаш аштап арыглавайн, чугбайн турган. Ынчангаш оон иштинде кылын хир, дүк киргенин хыналда илереткен. Сүт машиназын ынчаар багай ажаарга, сүттүң үзүнүн хөй кезин үне бээр, ынчангаш 1 килограмм аная саржаг кылырынга 24 литр эвес, а 50—60 литр хөй сүт чарыгдатынын турарының чылдагааны ында. Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунуң зоотехниги эш Сагды, Сталин аттыг колхозунуң зоотехниги эш Бишин, Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхозтуң зоотехниги эш Исакова болгаш оон-даа өскелер сүттен саржаг, сметана, сүт хоюу кылып үнүрер ажылды эки организастап чоруттайн келген, ынчангаш ол колхозтар бо талазы-биле когаралга таварышкан. Күрүнеге сүт продуктуларының дужаалдазы болгаш садып алышкыны хожудап турар.

Зоотехниктер, саржаг кылыкчылары сүт болбаазырадырын болгаш саржаг бүдүрерин көвүдедирин эки организастаар дээш тодаргай хемчегларни алыры чугула.

Сүттү төтчеглээр болгаш ажыл-агыйжы эвес чарыгдаар чөрүкту болдурбас дээш сүт-бараан фермалары литр сүт, сүт хоюу, килограмм саржаг бүрүзүнүң кириплдезинин болгаш чөп чарыгдалының үчүдүн шынгыы чорудар ужурлуг. Инектериниң сүт продуктулуунун үчүдүн экижидер херек.

МТС-териң колхозтарда ажылдап турар зоотехниктери малдың чемгерилгезин, сүт гарыгзын, чайгы ажаалдазын болгаш саалдазын шын организастаарынга, ылангыя ногаан немелде чемнерни, белеткээринге, сагган сүттүң кириплдезинин болгаш чарыгдалының шын үчүдүн кылырынга сүт-бараан фермаларының ажылдакчыларын өөредир хүлээлгелиг. Үстүнде айыткан бүгү хемчегларни боттандырар болза, сүт продукцияларын бүдүрерин көвүдедир дугайында айтырыгны чедиишкиниг шиитпирлеп болур.

П. УШАКОВ,
зоотехник.

„Революцияның чалбыыжы“ колхозта

Колхозчу тараажылар ногаа ажыл-агыйын бо чылын дыка калбарткан. Колхоз ниитизи-биле 22 га картофель, 6 га янзы-бүрү ногаа культураларын тарып өлүрткен. Ам картофельдиң үнүжү чаагай болуп турар. Янзы-бүрү ногаа культураларын суггарар сумуннарны болгаш арыктарны кылгаш сугну бадырган, үргүлчү суггарып турар.

Колхоз сууру-биле огород шөлүнүн аразы ырак болурга огород чанында ажлакчылар чүрттаар 2 бичии чүрттелге бажынын туткаш, ажыглалга кирген.

Бай-Хаак МТС-тиң колхозта агроному эш Чуева огородчуларга үргүлчү барып, оларга практиктиг дузаламчыны көргүзүп база ногаа өстүрерде агротехниктиг чурумнарны барымдалаар дугайында тайылбыр ажылдарын чорудуп турар. Огород бригадазының бригадири эш Попеляев огородчуларның материалдыг негелделерин бүрүү-биле хандырып, ногаадан элбек дүжүт алырынга организастыг ажылдарны чорудуп турар.

Колхозчу ажыл-ишчилерден комсомолчулар болгаш аныяктарның күзели-биле организастатынган агротехниктиг белгүмде 30 кижи өөредилгезин чедиишкиниг чорудуп келген.

Агроном эш Чуева агротехника белгүмүнүн ажылын кошкатпайн, кичээлдерни чогуур өйүнде эрттирип турган дыңнакчыларны агротехника талазы-биле шыырак билиглиг болдурар дээш кызымаккай ажылдап турар.

Агротехника белгүмүнүн дыңнакчыларының агроном эртеминиң талазы-биле элээн билиглерни чедип алганы бо чылгы хыналдадан илереен. Чижээ, Миндимей, Алдын-оол, Монгалбин болгаш оон-даа өскелер эки билиглерни чедип алганнар.

А. ДОРЖУ,
Таңды район.

Молдав ССР. Гингештиде чигир кылыр механизастатынган заводтуң тудуушкуну чоруп турар. Ол завод дүн-хүннүң иштинде 25 мүн центнер чигир свёклазын болбаазыралын ажылдаар.

Чурукта: Заводтуң кол корпузунда дерилгелерни таарыштыр эптеп турары.

Фото П. Лисенкиннин.

Эрткен дыштаныр хүнде

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК (Бистиң корр.). Эрткен улуг-хүнде Барылын-Хемчик районнуң төвү—Кызыл-Мажалык суурга чоннуң массалыг селгүүстээшкини болуп эрткен. Ол хүн аная 64 мөге хүрешкен болгаш 25 шилиндек чүгүрүк аттар чарыштырган. Аная чүгле Барылын-Хемчиктиң мөгелери чыылган эвес, харын Сүт-Хөлүн хоочун мөгези эш Чажан, Бай-Тайганың хоочун мөгези эш Дамба-Даржаа база келген турганнар.

64 мөгеден эш Эргештей шүүлгеш, эш Мандан-оол үжүүр былаашкан. Чүгүрүк аттардан «Барлык» совхозтуң Калчандоруу эрткен. Оон соонда база-ла ол совхозтуң сарыг азы сүрүштүр маңнап келген.

—⊙—

Хой кыргылдазын организастыг эрттирген

Улуг-Хем районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артели хой кыргылдазын организастыг эрттирген. Шагаан-Арыг МТС-тин хол хачызы-биле 3 мүн ажыг хойну база колхозтуң өшкүзүн кыргаан. Көдээ ажылагый артели күрүнеге 4760 килограмм дүктү дужаавышаан, 2840 килограмм дүктү күрүнеге саткан.

Хой кыргылдазының үезинде Сүктер-оол, Балым-оол, Багбылдай болгаш оон-даа өскелер дүк кыргыыр нормазын хүн-бүрүде 120—130 хуу күүседип турган. База ол колхозка практикалап чораан көдээ ажыл-агый техникумунуң өөреникчизи эш Кудинова хой кыргылдазынга идепкейлиг киришкен.

Ол колхозтуң кадарчылары Бадыжык, Санаажык, Хунан-Кара, Сарыг оларның кададында чамдык «Бугарский» уксаалыг хойлардан 3—6 килограмм чедир дүктү алган.

Бүгү шээр малдың кыргылдазын доосканда соонда, чуулдазын чоруткаш, шээр малды эки оттуг серинге тайгаларже чайлаглаткан.

В. ШОЙДУН.

—⊙—

Үш тоннаны ажыр дужаган

Бай-Хаак машина-трактор станциязы Сталин аттыг колхозтуң хой кыргылдазынга улуг дузаны чедирген. МТС-тин 12 хачылыг хой кыргыыр агрегады 2160 хойну кыргаан, 2576 килограмм эки шынарлыг дүктү колхозка хүлээдип берген.

70 колхозчу кыргыкчылар 3797 хой кыргааш 4 тонна 400 килограмм дүк алганнар. Кыргыкчылар Седип-оол биле Чамбал 1319 иртпин бирээзинден-не 2,1 килограмм дүк алганнар.

Колхоз ниитизи-биле бир хойдан-на ортумаа-биле 1,4 килограмм дүк алган. Күрүнеге 6697 килограмм дүк дужаагаш, планындан 3 тоннаны ажырган.

С. ЯНЧАР.

—⊙—

Колхозтуң малы чайлагларда

Өвүр районнуң «Торгалыг» көдээ ажыл-агый артели чылгызын 7 кезек, бода малын 8 кезек, шээр малын 27 кезек үзүп чайлаглаткан.

Колхозтуң малының хөй кезин Сарыг-Хөл, Чоза-Бажы, Кадыг-Байлар, Чалаты, Ак-Хем чайлагларында барган. 10.000 баш шээр мал Ак-Кара-Сугже болгаш Торгалыг бажының серинин чайлагларынче үнген. Чылгычы Базыр-оол 165 чылгызын Сарыг-Хөлде, бе кадарчызы Чамзырай кулуннуг 55 белерин Согунада аппарын чайлаглаткан. Янзы-бүрү аарыгларгa удур 6000 ажыг баш малды тараан.

Малды кужурзуратпас сорулга-биле малга бээр дусту чайлагларда четчири-биле чедирген.

Д. БИЧЕ-ООЛ.

КОНСУЛЬТАЦИЯ

Кукурузаның бажын канчаар силостаарыл

Хөй санныг тараа болгаш мал чеми культураларның иштинде кукуруза херек кырында бирги черни эзлеп турар. Бо культура болза, харугла ийи сорулганы—тараа курлавырларын долдурар болгаш кукурузаның сывыдан эки силос кылып алыр сорулгаларны шиитпирлеп турар деп СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалында айтып турар. Аңгы ажаап алган болгаш силостаан кукуруза баштары хаванга база өске-даа малдарга болгаш кушка кончуг эки чем болуп турар дээрзин мурнакчы ажыл-агыйларның дуржулгазы херечилеп турар.

Кукурузаның ындыг онза үүлү болур силостаар болгаш тараа кылдыр ажыглатынар угланыышкынны кукурузаны чедир бышпас черлерге өстүрериниң аргазын берип турар. Ужуру болза, кукурузаның чедир бышпаан сүт-быштак чемниг баштары—бодунуң четчир шынарының талазы-биле база-ла тараа болуп турар. Кукурузаның ногаан сыптарының сайзыралы бо хире турда, шыктыг эки чем силос кылырынга кончуг таарымчалыг чигээт болуруун база катай санаар херек. Ынчангаш СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалында айтып турары болза, чурттуң мурнуу чүк районнарынга кукурузаны тараага хереглээр кылдыр бүдүрери-биле кады бо культураның тарылга шөлүнүн чамдыызынга кукуруза сүт-быштак чемниг апарган турда ажаап алгаш, оон ногаан сыптарын силостаарынга ажыглаар херек.

Кукуруза баштарының сүт-быштак чемиштиг турда силостаан 100 граммының четчир шынары 35—40 чем единицазынга деннежир. Оон шын белеткен кылган силозу, туский тараазы-даа хаван болгаш куш азырап, семиртиринге эки ажыглатынар.

Кукуруза баштарындан эки силос кылып алыр дээр болза, силостаарының техниказының негеддезин ыяавыла сатыыр херек. Бо сорулга-биле кукуруза баштарын сүт-быштак чемниг кылдыр быжа берген турда ажаап алыр деп чүвени айыткан болгай. Кукуруза донатка мырынай шыдашпас деп чүвени кара хөрзүннүг эвес районнарның болгаш Сибирьниң көдээ ажылгагый ажыддакчылары билип алыр ужурлуг. Ынчангаш айыткан районнарга ону донат дужеринин мурнунда ажаап алыры чугула.

Кукуруза сүт-быштак чемиштиг турда оон баштарын болгаш сыптарын ангыгандар ам-даа чок. Ындыг машина үүгле кылдынып турар. Эрткен чылын чамдык ажыгагыйлар бо сорулгага кукуруза ажаап алыр КУ-2 деп комбайнны ажыглаан. Кукуруза ажаап алырының агрегады «Беларусь» деп трактордан, кукуруза ажаап алыр комбайндан, ийи автомашиналардан болгаш тараа сөөртүр хааржактыг ийи ажык тергелерден тургустунган. Ону тос кижи составтыг бригада хандырып турган: комбайнер—агрегат начальниги, тракторист, комбайн ажылчыны, ийи чолаачы, ийи үдүрүкчү болгаш ийи тергениң улаачылары.

Кукуруза ажаап алыр комбайн ажылдап чоруптар үезинде ийи одуруг кукурузаны катай алыр, баштарын үзе тырткылаар болгаш оларны бункерже чорудар. Сыптары бижектериниң күжү-биле хаандектелип өске бункерже кирер. Комбайнның соо-биле автомашина чоруп олурар, оон кырынче бункерде дола берген хаандек массаны чүдүрер. Кукурузаның баштарын хааржактыг тергелерге чүдүрер. Ынчангаштың ажыл хүнүнүң иштинде 5 гектар чедир кукурузаны ажаап ап болур.

Хол-биле ажаап алырда кукуруза баштарын үнүштү кезин алырының мурнунда ховуга тургузур сый тыртылап алыр. Хереглетинер чугула ажылчын күжүн санаарда хүнде бир ажылдакчы ортумаа-биле 4—5 центнер баштарны сып алырын барымдалаар херек. Чыып алган баштарны ховуга өскүс тыртылап чугуур санныг хааржактыг тергелер хереглетинер. Шөлден кукуруза баштарын чыып алырын болгаш сөөртүрүп чигедир төлээде, тергелер азы автомашиналар эртер өдүүлерни кылыр. Чыып алган баштарны ол дорзан-на силос салыр черлерже сөөртүп чедирер болгаш силос кылдыр салыр.

Кукуруза баштарын силостаарынга эки дерип херексээн силос тудугларын баш бурунгаар белеткээн турар ужурлуг.

Кукуруза баштарын силостаар черни кылырда болур дүжүттү болгаш дүжүт чыылдазының үезинде күш-ажылдың болдунар бүдүрүкчүлүүн барымдалаар херек. Силос массаның бир кубометри 8—10 центнер болур деп чүвени санап көөрү чугула. Хаандектеп каан кукуруза баштарының изий бээрин болгаш оон-биле хол-баштыр чемгир бүдүмелдериниң чидиргелерин болдурбас чүве төлээде, силос тудугларын 1—2 хонук дургузунда толдурар херек. Ынчангаш силос тудугларын эвин-эртир ишкир кылган хереэжок. Бо сорулга-биле ишкири 15—15 тонна кылдыр өрээлдегилеп каан силос траншейдерин (оңгарларын) тудар. Эң баштай бир өрээлди силос-биле долдуруп, дуглаан соонда, өскелерин база ынчалдыр долдуруп, дуглаар. Бир азы ийи одуруг элээн каш төгерик оңгарларны казып болур, оларны казарда ниити сери адаанга турар кылдыр таарыштыр кылыр. Траншейлериниң болгаш оңгарларның иштин туйбу азы даш-биле шагар, цемент-биле штукатурлап база ол ышкаш демир бетон плиталар-биле шап болур.

Чамдык колхозтар кукуруза баштарын ыяш улуг досказарларга азы иштин манза-биле шап каан траншейлерге силостап турар. Мынчалдыр кылганда чер оңгарның азы траншейниң болгаш шагынгын ханаларының аразына кылыны 20—25 сантиметр кылдыр шык дойну төгер болгаш эки дыгыш кылдыр таптаар. Оңгарның азы траншейниң дүвүнге база ол хире хемчээдиг дойну төп дыгышчыдар. Бо болза, тудугнуң иштинче агаар кирерринге херектиг. Оңгарларның болгаш траншейлериниң ханызын 2,5-тен эвээш эвес болгаш 3,5 метр чедир кылыр херек. Оңгарларның диаметри (тырыкының доора хемчээ) оларның ханызындан ашпас болур ужурлуг, ынчаарга траншейниң калбаа 2,5-тен 3,5 метр чедир, калбаа 3,5 метрден ашпас болур. Өрээл бүрүзүнүң узун дуртун 2,5-тен 3,5 метр чедир кылыр.

Чер оңгарны калбаа 5—6 метр кылдыр кылып болур, а оон соонда оон орнунда ужурлуг

В. М. Молотовтуң Сан-Францискода чеде бергени

САН-ФАНЦИСКО. (СЭТА-ныҥ тускай корр). КНО-нуҥ Уставынга ат салган хүүнден бээр 10 чыл болганын холбаштыр Каттышкан Нациялар Организациязынын юбилей сессиязына киржири-биле Совет Эвилелиниҥ ССРЭ-ниҥ Министрлер Чөвүлелиниҥ Даргазыныҥ Бирги Оралакчызы болгаш ССРЭ-ниҥ Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов баштаан төлээлери июнь 18-те Сан-Францискода чеде берген.

В. М. Молотовту болгаш ССРЭ-ниҥ төлээлериниҥ кежигүннерин вокзалга КНО-нуҥ чиҥгине секретарыныҥ төлээлекчизи — КНО-нуҥ секретариадыныҥ протокол киллизиниҥ начальниги Денуэ, АКШ-тыҥ президентизиниҥ болгаш күрүне секретарыныҥ төлээлекчизи — күрүне департаментизиниҥ протокол киллизиниҥ эргелекчизиниҥ оралакчызы Пэрс болгаш Сан-Франциско хоорайныҥ төлээлекчизи — КНО-нуҥ юбилей сессиязын организастаар талазы-биле хоорайныҥ күүсекчи комитединиҥ даргазы Роберт Грос кээп уткаан.

Сан-Францискога чеде бергеш, В. М. Молотов дараазындагы медеглелди кылган:

«Совет Эвилелиниҥ келген төлээлерингe силерниҥ көргүскен кичээнгейиңер дээш өөрүп четирдим.

Каттышкан Нациялар Организациязынын тургустунганы хоорайныҥ — Сан-Францисконуҥ чурттакчыларынга силерни дамчыштыр чүректиҥ ханызындан байыр чедирерин чөпшээрей көрүнер».

Нью-Йорктан Сан-Францисконе орук зайы-биле В. М. Молотов болгаш совет төлээлериниҥ кежигүннери Чикагога доктаап, ол хоорайныҥ көрүштүг черлери-биле болгаш элээн бүдүрүлгелери-биле танышкан.

КНО-нуҥ Сан-Францискода юбилей сессиязы

САН-ФАНЦИСКО, июнь 20. (СЭТА-ныҥ тускай корреспондентизи). Бөгүн Сан-Франциско́га ол черниҥ шагы-биле 15 шак (Москваныҥ шагы-биле июнь 21-ниҥ 01,00 шак) турда Каттышкан Нациялар Организациязынын Уставынга ат салганындан бээр он чыл болганынга холбаштыр Каттышкан Нациялар Организациязынын юбилей сессиязы ажыттынган.

Юбилей сессиязынга киржири-биле Сан-Францискода КНО-нуҥ кежигүнү бүгү чурттарныҥ төлээлери чеде берген. Дыка хөй төлээлерни даштыкы херектер министрлери баштап чоруур.

Сессияга Совет Эвилелиниҥ төлээлерин ССРЭ-ниҥ Министрлер Чөвүлелиниҥ Даргазынын Бирги Оралакчызы болгаш Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов баштаан.

АКШ-тыҥ төлээлерин Күрүне Секретары Дж. Ф. Даллес, Англияныҥ төлээлерин — Даштыкы Херектер Министри Г. Макмиллан, Франциянын төлээлерин—Даштыкы Херектер Министри А. Пинэ баштап турарлар.

Юбилей сессиязын ажыдарда АКШ-тыҥ Сан-Францискода чедип келген Президентизи Д. Эйзенхауэр чүве чугаалаан.

Юбилей сессиязынга чүгле пленарлыг хуралдар болур, аҥаа төлээлериниҥ баштыҥнары үгүулгалыг сестерин чугаалаар. Сессия июнь 26-га чедир үргүлчүлээр.

Лидицеде „Тайбың болгаш найырал садыныҥ“ байырлалдыг ажыдыышкыны

ПРАГА. 13 чылдар мурнунда гитлержилериниҥ шуут үзүткан чок кыланы Лидице деп көдээ суурга июнь 18-те «Тайбың болгаш найырал садыныҥ» байырлалдыг ажыдыышкыны болган. Чехословакияныҥ бүгү бүлүҥнарындан хөй муҥ ажылчы чоннар Лидицеге чедип келгеннер. Аҥаа Чехословак чазактың төлээлери, Национал хуралдың даргазы Зденек Фирлингер, тайбың камгалалыныҥ Совет Комитединиҥ Сталинград хоорай Совединиҥ даргазынын оралакчызы Е. И. Обухов баштаан төлээлери, Великобританияныҥ «Лидице чурттаар» деп англи комитеттин даргазы Барнет Штрос баштаан төлээлери, Польшаныҥ, Германияныҥ, Италияныҥ, Японияныҥ болгаш өске-даа чурттарныҥ тайбың талалакчыларынын төлээлери база чедип келгеннер.

Байырлыг ёзулал эгелээриниҥ мурнуу чарыында Лидицеде маадырларныҥ акылдыма хөөрүнге он-он чечектерни салган.

«Тайбың болгаш найырал садыныҥ» ажыдыышкынынга хамаарышкан байырлыг ёзулалды Лидицеге «Тайбың болгаш найырал садын» тургузар талазы-биле Чехословак комитеттиҥ даргазы профессор И. Громадка допчу сөзү-биле ажыткан.

«Тайбың болгаш найырал садын» тургузар талазы-биле Чехословак комитеттиҥ даргазынын оралакчызы, мурнунда немец албадал лагеринге хоругдатырып чораан Лидице чурттуг Е. Левлерова тайбың дээш демисел болгаш Лидицеге каражадан-когараанналрныҥ тураскаалынын дугайында чүве чугаалаан.

Байыр чедирип чүве чугаалааннар Барнет Штрос (Англия), Е. И. Обухов (ССРЭ), «Улустар аразынга тайбыҥны быжыглаары дээш» делегейниҥ Сталинчы шаҥналынын лауреады профессор Икуо Ояма (Япония) болгаш даштыкы төлээлериниҥ өскедаа удуртукчулары чаа дайынны болдурбас, улустар аразынга тайбыҥны улам күштүг быжыглаар, Лидицеге, Варшавага, Ковентриге, Сталинградка, Орадурга болган өлүм-чидимниг айыылдар оон-даа калбак хемчээлдерге дагын болбазын дээш бүгү-ле чүвени кылыр деп тайбың талалакчыларынын бир эп-сеткилдиг күзелчүткүлүн онзалап демдеглээннер.

Байырлыг ёзулалдың киржикчилери Лидиценин каражадан-когаразнарынын чагыгларынга шынчы болур чоруктун дангыраан хүлээп алганнар, ону Лидиценин Национал комитединиҥ даргазы Ружена Красова номчаан.

Е. Левлерова кол аллеяны дургаар шөйүп каан турган кожааны үзе кезипкен. Тургузулгазынга 30 ажыг чурттар киржир күзелин илереткен «Тайбың болгаш найырал сады» ажыттынган.

(СЭТА).

Францияның күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязының съездизи хагдынган

ПАРИЖ. Июнь 17-де Күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязының 30-ги съездизиниҥ сөөлгү түүнел хуралы болган. Национал конфедералдыг комитеттиҥ саналдааны Күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязының конфедералдыг бюрозунуҥ, административ комиссиязының болгаш саҥ-хөө контролюнуҥ комиссиязының составын бадылаан. Конфедералдыг бюронуҥ составында киргеннер болза: чиҥгине секретарылар Бенуа Фрашон болгаш Ален Ле Леап, а ол ышкаш секретарылар Марсель Кай, Мадлена Колен, Жюль Дюша, Жермена Гийе, Люсьен Жайя, Пьер Ле Брэн, Леон Мовэ, Андрэ Мерло, Гастон Монмуссо, Анри Рейно, Жан Шаесер.

Административ комиссиязын 35 кежигүннер болгаш 9 кандидаттар составтыг кылдыр бадылаан. Саҥ-хөө контролюнуҥ комиссиязын 6 кижи составтыг кылдыр соҥгаан.

Күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязының чиҥгине секретары Бенуа Фрашон сөөлгү түүнел хуралга чүве чугаалаан, ажылчы чоннарныҥ эргелерин камгалаар талазы-биле чедиишкиниг демиселче оларны каттыштырар арганы берип турар, хөделиишкиннериҥ тодаргай программазын съезд хүлээп алган дээрзин онзалап демдеглээн. Күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязы «Форс увриөр-биле» организастыг чаҥгыс эпти болгаш өске-даа профөвилел каттыжыышкыннары-биле хөделиишкиннериҥ чаҥгыс эвин чедип алырын оралдажыр апаар дээрзин Фрашон демдеглээн.

Француз ажылчын ангы ССРЭ-ниҥ болгаш өске-даа чурттарныҥ ажылчы чоннары-биле акы-дуҥма харылзааларны быжыглап үргүлчүлээр деп Бенуа Фрашон чугаалаан. Дайын күштеринден эҥ-не артык күчүлүг болурун күзеп турар бис. Улустарныҥ тайбынын болгаш айыыл чок чоруун быжыглаар дээш чер бөмбүрзээниҥ бүгү-ле тайбыҥга ынакшылдыг күштери-биле кады демисежирин күзеп турар бис.

Күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязының 30-ги съездизи Интернационалды ырлап, бодунуҥ ажылын дооскан.

(СЭТА).

Тайбыҥныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ кыйгырыының адаанга Индияда ат салыышкыының чыылдазы

ДЕЛИ. Атомнуг дайынныҥ белеткелинге удур Тайбыҥныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ бюрозунуҥ кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарын чыыр талазы-биле Индияда идепкейлиг кампания чоруп турар. Ат салыышкыннарының чыылдазы Барын Бенгалияда онза чедиишкиниг болуп турар. Профөвилел, тараачыннар болгаш хөрөөженнер организациялары ат салыышкыннарының чыылдазынга идепкейлиг киржип турар. Тайбыҥныҥ Бүгү-делегей Ассамблеязынга индий төлээлериниҥ кежигүнү Калькутта чурттуг Сушил Ройнуҥ ады Барын Бенгалияда калбаа-биле сураглыг, ол 42 муҥ ат салыышкыннарын чыгган. Кулькутта фирмаларының бирөөзиниҥ албан-хаакчызы Дхурба Гангули 40 муҥ ат салыышкыннарын чыгган болгаш оон-даа ыҥай.

Ат салыышкыннарының чыылдазы чер болганда: бүдүүлгелерде болгаш албан черлеринде, рыноктарда, киноларда, поездилерде болгаш оон-даа өскелерде чоруп турар. Вена кыйгырыынга хамаарыштыр Барын Бенгалия штатта хуралдарны болгаш митингилерни эртирип турар. Тараачыннар эвилелиниҥ баштыҥнарының бирөөзи Бхавани Сен Вивекнагорга болган митингге чүве чугаалап турган, тайбың дээш Совет Эвилелиниҥ, Кыдаттың болгаш Индияның улустарының улуг чаҥгыс эви дайын кыпсыкчыларының планнарын үзер деп медеглээн.

Гунгур хоорайныҥ бөлүк көскү хамаатылары, оон иштинде адвокат Пашу Сомасундарам, эртемден Касси Кришнамачария болгаш оон-даа өскелер кыйгырытта аттарын салып, оларныҥ үлегерин эдерринче өскелерни кыйгырган. Виджайавада хоорайга кыйгырытта муниципиалдыг чөвүлелдиҥ даргазы доктор Галапатхи Рао болгаш чөвүлелдиҥ кежигүннери ат салганнар.

Тамилнадада, Пенджабада, Кералада болгаш Индияныҥ өске-даа районнарында ат салыышкыннарының чыылдазы идепкейлиг чоруп турар.

(СЭТА).

Индияныҥ парламент төлээлериниҥ кежигүнү ССРЭ-ге чораанының дугайында

ДЕЛИ. «Индиан экспресс» солуннуҥ Лондонда корреспондентизиниҥ Совет Эвилелинге чораан Индияның парламент төлээлериниҥ кежигүнү Алгу Рай Шастрибиле чугаалашкан үүлүн ол солун парлаан.

Шастриниҥ демдеглээни: Совет Эвилелинге бистиҥ көрген бүгү үүлдеривис болза, Совет Эвилели кымдан-даа артык тайбыҥны күзеп турарынга бүзүрөөр арганы берип турар. Аян чорукту бистер хөй кылып, хөй үүлдерни көрген бис, оларныҥ иштинде заводтар, школалар, өөредилге черлери, чурталга бажыннары, пионерлер ордулары бар. Дыка хөй кижилер-биле кандыг-даа кызыгаарлашкын чокка чугаалашкан бис.

Шастриниҥ немеп медеглээни:

«Орус улус чүге тайбың дугайында чугаалап, бодап турарын дээрге, ол кошкак болгаш эвес, а харын ол тайбыҥны күзеп турар болгаш бодап, чугаалап турар».

(СЭТА).

Даштыкы херектериҥ үш министрлериниҥ Нью-Йоркка чөвүлел хуралының дугайында

НЬЮ-ЙОРК. Июнь 17-де Нью-Йоркка барыын талакы үш күрүнелериҥ—АКШ-тың, Англияның болгаш Франциянын даштыкы херектер министрлериниҥ чөвүлел хуралы доозулган. Чөвүлел хурал доозулган соонда кады кылдыыган допчу дыҥнадыгны чарлаан, ол дыҥнадыгны чугаалажыышкыннарының тодаргай уткашынарын билип алырын бергедеп турар тода эвес чугаалларга тургускан.

Дыҥнадыгдан ап көөрге, министрлер дөрт күрүнелериниҥ чазак баштыҥнарының чөвүлел хуралының дугайында айтырыгның талазы-биле бо чылдың июнь 13-те үш күрүнелериниҥ чазактарынга Совет Эвилелиниҥ чоруткан нотазын чугаалашкан болуп турар. Улустар аразының харылзааларында «маргылдаалардың» үнер дестерин чайладырынче угланган чаа күжениишкиннериниҥ үези келген деп дыҥнадыгда чугаалап турар.

Министрлер канцлер Аденауэр биле үжурашкан дугайын дыҥнадыгда медээлээн. Ол чугаалажыышкыннарының уткашының дугайы дыҥнадыгның бодунда кирбейн турар, ынчалза-даа Аденауэрни Москваже чалааны-биле холбашкан айтырыглар чугаалаштынган деп чүвени америк парлалга айыткан.

Дөрт күрүнелериниҥ чазактар баштыҥнарының Женевага болур чөвүлел хуралынга чедир Соҥгу-атлантика эвилелиниҥ өске кежигүннери-биле барыын талакы үш күрүнелериниҥ Парижже сумележиишкиннери чорутунар дээрзин дыҥнадыгда чугаалап турар.

Барыын талакы үш күрүнелер моон соҥгаар-даа оларныҥ мурнунда чорудуп турганы политиказын кады чорудар деп чүвени дыҥнадыгда онзалап чугаалаан.

(СЭТА)

Франциянын республика чөвүлелинге соҥгулдаларның түүнелдери

ПАРИЖ. (СЭТА). Республика чөвүлелинге июнь 19-та чорутунган соҥгулдаларның түүнелинде алдынган сөөлгү медээлер ёзугаар көөрге метрополиядан болгаш далай ындыын девискээрлериниҥ соҥгутурганнар болза: 1 коммунист, 37 социалист, МРП («Улустуҥ республиканчы шимчээшкининиҥ»)—8 кежигүн, «Чөөн үзелдиг республиканчылар каттыжыышкынынын» 38 кежигүннери, «хамаарышпас республиканчылар» болгаш «мөөрецгей» деп адаар өске бөлүктериҥ 44 кежигүннери, 15 социал республиканчылар болгаш политиктиг өске бөлүктерниҥ 10 төлээлекчилери.

Парламент сессиязын катап эгелээнинден национал хурал «даштыкыда чурттап турар француздардан» республика чөвүлелиниҥ база 6 кежигүнүн соҥгуур ужурлуг.

Республика чөвүлелинге соҥгулдаларның чоруп турганын тайылбырлавышаан, Парижтиҥ солуннары хөй-хөй департаментилерге Коммунистиг партия социалистиг партияныҥ кандидаттарынга ажыктыг кылдыр бодунуҥ кандидатураларын соксадын турганының фактызын демдеглеп турарлар. Коммунистерниҥ болгаш социалистериҥ хөделиишкининиҥ чаҥгыс эптиг чоруу дыка хөй таварылгаларда деҥдин барыын үзелдиг партияларныҥ кандидаттарының соҥгутурарынга моондак болуп турган. Парламентиниҥ ийиги палатазының составынга боттуг өскерлиишкиннери соҥгулдалар киирбээн дээрзин элээн хөй солуннар айтып турар.

«Юманите» солуннуҥ онзалап демдеглээни болза, соҥгулдалар антидемократтыг соҥгулда системазынга үндезилетинин чорутунган болгаш ийиги палатага чурттуҥ эҥ-не хөй чоннуг индустриалдыг районнары кошкак төлээлетирген.

Солуннуҥ оон ыҥай бижип турары болза: «Соҥгулдалар чоруп турда коммунист болгаш социалист ажылчы чоннарныҥ аразында акы-дуҥмалышкы харылзаа улам быжыккан деп чүве онза чугула. Ол чорук бодунуҥ эҥ чугула эрге-ажыктары дээш, хосталга дээш болгаш национал хамаарышпас чорук дээш тайбың болгаш эки амыдырал дээш ажылчын аҥгының чорудуп турар демиселинге эки түүнелдерни киирерин оожумнатпас».

Франциянын ажылчы чоннарының ажыл соксадыышкынныг демисели

ПАРИЖ. Боттарының эргелерин камгалаан ажылчы чоннарныҥ ажыл соксадыышкынныг шимчээшкини Францияда калбарып турар. Парижте, Мюлузта болгаш Страсбургта «Ситроен» заводтарының автомобиль транспортунуҥ ажылчыннарының 24 шактыг ажыл соксадыышкыны чорутунган. Сөөлгү үеде ол дээрге ук бүдүүлге черлериниҥ ажылчыннарының ийи дугаар ажыл соксадыышкыны болуп турар, олар ажыл төлевирин бедидерин негеп турарлар. Ажыл соксадын турарлар болза, боттарының негелдези хандыртынмаан шаанда демиселин соксатпас деп чүвени чугаалап турар резолюцияны хүлээп алганнар.

Ажыл соксадыышкынныг демиселге харылзаа ажылдакчылары база киржип турар. Сена департаментизинге июнь 18-те материалдыг байдалды экижидериниҥ дугайында негелделерни деткээн телефон станцияларының ажылдакчыларының ажыл соксаткан 36 таварылгалары демдеглетинген.

Күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязынче, «христиан ажылчы чоннарының француз конфедерациязынче» кирип турар почта ажылдакчыларының профөвилел организациялары, хамаарышпас профөвилелдери каттышкан хуралдар кылгылаан, аҥаа оларныҥ негелделерин хандырары дээш демиселге хөделиишкиннериҥ чаҥгыс эптиг болурунче почта ажылдакчыларын кыйгырып турар шиитпирлерни хүлээп алган.

Франциянын саазын үлетпүрүнүҥ 20 муҥ ажылчы чоннарының демисели ажылчыннарныҥ чедиишкини-биле доозулган, олар ажыл төлевирин бедидерин болгаш ажылчыннар биле хөренгитеннериҥ аразында харылзааларны таарыштырып турар коллективтиг керээлерни чарарын чедип алганнар.

(СЭТА).

АКШ-тың сенады австри күрүне керээзин бадылаан

ВАШИНГТОН. Хамаарышпас болгаш демократтыг Австрияны катап тургузар дугайында күрүне керээзин АКШ-тың сенады июнь 17-де бадылаан. Бадылаашкын үезинде 63 кижи бадылаан болгаш 3 кижи удурланган.

(СЭТА).

Аргентинада болуушкуннар

НЬЮ-ЙОРК. Буэнос Айресте президент Пероннуҥ чазаанга удур чепсектиг хөделиишкин дугайында дыҥнадыгларны америк информация агентилеллери нептереп турар. Элээн каш шериг самолеттары хоорайныҥ төвүнде чазактың турар черин бомбалаан деп Ассошиэйтед Пресс агентилелиниҥ корреспондентизи дамчыдып турар. Пулемет болгаш миномет адыышкынары хоорайда дыҥналып турар.

НЬЮ-ЙОРК. Пероннуҥ чазаанга удур үнген ол үймээнни элээн хөй америк солуннар католиктиг шажынга таарымнас, чазактың чамдык хемчеглериҥе таарымнас чоруктун түүнели кылдыр көргүзерин оралдажып турарлар.

Үймээнни чазактың басканынга ол солуннар таарымнайн турарлар.

«Дейли Ньюс» деп Нью-Йорк солуннуҥ кыжанып бижээни болза, үймээнни баскан соонда Пероннуҥ байдалы экижир хамаан чок, харын улам бакыраар апаар, оон бо үеге чедир таваржып көрбээни бергелерге ол ам таваржыр.

Аргентинаның президентизиниҥ «дужаал сүрүлгезиниҥ төнчүзү» деп ол солун ыят чокка бижээн. «Дейли Миррор» солун Пероннуҥ дугайында «Бис аҥаа чүгле ээ багай чүвени күзээр бис» — деп бижээн.

НЬЮ-ЙОРК. Ассошиэйтед Пресс агентилелиниҥ дыҥнадын турары болза, Аргентинада оожургалды президент Хуан Перон «тур када» догуннаткан, бо талазы-биле америк кижилериниҥ бодалын ол агентилел барымдаалап ындыг дыҥнадыгны дамчыткан.

«Нью-Йорк таймс» солуннуҥ дыҥнадын турары болза, АКШ-тың төлээлекчилер палатазының кежигүннери Морано, Горлон болгаш Анфузо олар Пероннуҥ талазындан католиктиг шажынны «истеп сүрүп турарын» Каттышкан Штаттар аҥаа көрүп эртирип шыдавас деп Перонну сагындырарын негээннер.

Юнайтед Пресс агентилелиниҥ дыҥнадыы-биле алырга, «Каттышкан Штаттар шажынга кандыг-даа халдаашкыннарны аҥаа-ла көрүп эртирип шыдавас» деп Аргентинаныҥ президентизин сагындырарын Анфузо негээн.

Морано болгаш Анфузо олар боттарының ол медеглелдерин Пероннуҥ чазаанга удур үймээн эгелээриниҥ мурнунда-ла белеткеп алган турганнар.

(СЭТА).

Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарын улустар негеп турар

Дөрт улуг күрүнелериниҥ Женевага чыылдырар деп турар чөвүлел хуралының дугайында медээни делегейниҥ хөй-ниитизи ханы сеткил ханыышкыны-биле уткаан. Бүгү чурттарының тайбыҥга ынакшылдыг кижилери ол чөвүлел хурал-биле улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарынга болгаш күрүнелер аразынга идегежириниҥ байдалын тургузарынга боттарының идегелдерин тудуштуруп турар, ол болза, улустарныҥ найыралдыг кады ажылдажылгазын хөгжүдеринге үндезин болур.

Индий хөй-ниитиниҥ бодалдарын илереткеннер, «Индиан экспресс» солун Женевага болур чөвүлел хурал «Тайбынче орукка улуг базым болур болгаш ындыг хуралды бүзүрел болгаш идегелбиле байырлаар ужурлуг» деп бижип турар. Чөвүлел хуралды чыылдырар дугайында шиитпирде бүгү диптериниҥ улустары байырлап турар. Тайбыҥныҥ херээн үнелээр кижи бүрүзү дөрт күрүнелериниҥ чазактар баштыҥнарының ужуражыышкыны эки түүнелдерге чедирер деп маҥаа база бүзүреп турарлар.

Франциянын, Англияның база Каттышкан Штаттарының чазактарынга Совет чазактың июнь 13-те чоруткан нотазын, чөвүлел хурал июльдуҥ 18-те ажыттынган турарынга Совет чазактың чөпшээрээнин ыида илереткенин делегейниҥ хөй-ниитизи үүдүг деп көрген. Делегейниҥ хөй-ниитизиниҥ саналоналы шиитпирлетинмээн айтырыгларны чугаалажыышкыннарның аргазы-биле таарыштырарынга чогум-на Совет Эвилели күжениишкиннерни илередип турар дээрзинге база катап бүзүреп болур.

Сөөлгү үениҥ болуушкуннары болза, тайбыныҥ чайгылыш чок совет политиказы болза, эки түүнелдерни берип база бүгү делегей байдалынга улуг саалдарны лештир «Чөөн Европа чурттарының айтырыгларын» база «бүгү делегей коммунизминиҥ ажыл-чорудулгазының дугайында айтырыгны» чөвүлел хуралга чугаалажып көөр кылыр тургузар дээрзиниҥ дугайында АКШ-тың бодалын Даллес чарлаан.

Америк пропаганда болза, дөрт күрүнелериниҥ чөвүлел хуралын баш бурунгаар чедиишкин чок чорукка киирерин оралдажып турар. Чижээ, «Нью-Йорк геральд трибюн» деп солун болза, чөвүлел хурал «тайбыҥны хандырарынче орукка кандыг-даа боттуг депшилге бербес» деп медеглеп турар. Совет Эвилели барыын чүктү чаҥгыс талалыг, чепсек чок болдурарынче болгаш ооҥ айыыл чок чоруунуҥ системазын үзүткаарынче чүткүп турар деп бадыткавышаан, ындыг янзылыг бодалды «Нью-Йорк таймс» солун база чугаалап турар. Бо бадыткаашкыннар болза, АКШ-та чамдык бөлүктер чөвүлел хуралдың чедиишкиниг болурунга шаптык болур дээш бүгү үүлдерни кылып турарын көргүзүп турар.

Мону өөренип көргеш «Женьминьжибао» деп кыдат солун: «АКШ-тың чагырыкчы бөлүктери ол чөвүлел хурал чедиишкин чок болу бээрийне дээш сагыш човавайн турарлар. Чөвүлел хурал чедиишкиниг болур болза, боо-чепсекти эндере бүдүрериниҥ болгаш атомнуг дайынны белеткээриниҥ политиказын чорудар талазы-биле оларга моондактаар дээш олар коргуп турарлар»—деп бижээн.

Чөөн европа чурттарының «айтырыгларын» Женевага чугаалажып көөрүнүҥ эргежок чугулазының дугайында Даллестиҥ медеглели ол күрүнелериниҥ хостуг улустарының киленнээшкинин хайныктырып үндүрген. «Чехословакия болгаш улус демократиязының өске-даа чурттары Гватемала эвес болгаш улус демократия чурттарының иштики херектеринге киржир дээр бүгү-ле оралдажыышкыннар чүгле буураашкын болуп доостур дээрзин АКШ билип алыр үе келген» — деп «Руде право» солун айтып турар. Социализм тургузарының оруунга быжыыбиле кирип, тайбыныҥ күчүлүг лагеринин хүрөөлеҥинге сырый каттышпышаан, улус демократиязының чурттары боттарының хосталгазын болгаш национал хамаарышпас чоруун карак огу дег камгалап турар болгаш боттарының улуг чаалап алыышкыннарынче кымны-даа шоглатпас.

Бүгү делегейде чүс-чүс миллион кижилериниҥ чүткүлүн илереткишаан, дөрт күрүнелериниҥ чөвүлел хуралы кандыг-даа баш бурунгааргы негелделер чокка ажылышчы ёзу-биле эрттер, улустар аразының чугула айтырыгларын чугаалажыр болгаш бүгү делегей харылзааларында дүшкүүрлүг чорукту кошкадыр талазы-биле практиктиг хемчеглерни алыр ужурлуг деп Совет чазак бүрүн тодазы-биле медеглээн. Ооҥ-биле чергелештир АКШ-тың чагырыкчы бөлүктери амгы үениҥ ол чугула сорулгазын шиитпирлээриниҥе дузалаар чүткүдү илереткейн турар. Июльдуҥ 16-да, тодаргайлаарга дөрт күрүнелериниҥ чөвүлел хуралының бүдүүзүнде агрессчи соҥгу-атлантика блогунуҥ сессиязын (Каттышкан Штаттарның инициативазы-биле Парижже эрттирер деп төлевилээни элдептиг болуп турар. Сөөлгү үеде АКШ-тың бодунда дайын талазы-биле калчаараашкын чаа күш-биле нептереп турар. Бо бүгү болза, америк чагырыкчы бөлүктериниҥ ёзулуг политиказын херечилеп турар.

Бүгү чурттарының улустары дөрт күрүнелериниҥ чазактарының баштыҥнарының чөвүлел хуралын чыылдырар дугайында шиитпирге байырлап база улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун көшкадырынга ажыктыг тодаргай хемчеглерни ол чөвүлел хуралдан маҥаа турар. Бир эвес барыын талакы үш күрүнелер улустар аразының айтырыгларын таарыштырарынче Совет Эвилели ышкаш чүткүлдүүн илередир болза, тодаргай хемчеглер ажылдан ыыдынган туруп болур.

Д. БОЧАРОВ.

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуҥ 3 — 62, редакторнуҥ оралакчызының, иштики информация киллизиниҥ—3—88, хаҥысалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлегүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый киллистериниҥ 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа киллистериниҥ база бухгалтериянын—3—65.

ТС—02140 Культура эргелелиниҥ типографиязы